

СОЛИҚ ва БОЖЖОНА ХАБАРЛАРИ

1994 йил январдан чиқа бошлаган, ҳафтада бир марта чоп этилади

№ 6 (1330) • 2020 йил 11 февраль

ISSN 2010-524X

УШБУ СОҢДА

Ижтимоий соҳа вакиллари кимлар? Уларнинг солиқ мажбуриятлари

3-бет

Солиқ солиш: энг долзарб саволларга жавоблар

4-5-бетлар

МЧЖ: улушни турмуш ўртоғига ҳадя қилиш нотариал тасдиқланиши керакми?

6-бет

Эски Солиқ кодексига белгиланган имтиёз 1 апрелгача амал қиладими?

6-бет

Қонунчиликдаги янги ҳужжатлар

7-8-бетлар

АЙЛАНМАДАН СОЛИҚНИ КИМЛАР ТўЛАЙДИ

2019 йил учун жами даромад 1 млрд сўмдан ошганда

9-бет

ҚАНД-ШАКАР УЧУН АКЦИЗ

Импорт қилинган қанд ички бозорда сотилса акциз солиғи тўланадими?

10-бет

Тақдим этилган ҳисобварақ-фактураларни қандай тўғрилаш мумкин?

11-бет

Хизматлар импорти: фойда солиғини ҳисоблашда тўланган ҚҚС суммаси чегириладими?

12-бет

Хронометраж текширувга кўра қўшимча ҳисобланган солиқларнинг бухгалтерияси

13-бет

Солиқ кодекси: солиқ текширувлари тартибиде қандай ўзгаришлар бор?

14-15-бетлар

Сирдарёлик божхоначилар постда ҳушёр

16-бет

✓ ҚОНУНЧИЛИКДАГИ ЯНГИЛИКЛАР

ҚУРИЛИШДА ДАВЛАТ НАЗОРАТИ МЕХАНИЗМЛАРИ 1 АПРЕЛДАН ЎЗГАРАДИ

Бу Президентнинг «Қурилиш-монтаж ишлари сифатини тубдан яхшилаш ва қурилишни назорат қилиш тизимини такомиллаштириш чоралари тўғрисида»ги қарориде (5.02.2020 йилдаги ПҚ-4586-сон) назарда тутилган.

2020 йилнинг 1 апрелидан бошлаб қурилиш, реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш объектилари учун хавф-хатарлар тоифалари ва объектиларнинг функционал мақсадларидан келиб чиққан ҳолда давлат қурилиш назоратининг такомиллашган тартиби жорий этилади. У қуйидагиларга асосланади:

- объектиларнинг лойиҳа ҳужжатларини экспертиза қилишга, объектиларда давлат қурилиш назоратини амалга ошириш тартиби ва даврийлигига қўйиладиган табақалашган талабларни уларнинг хавф-хатарлар тоифаси ва функционал мақсадларидан келиб чиққан ҳолда белгилаш;

- хавф-хатар тоифаси паст ва яқка тартибдаги уй-жой қурилиши объектилари учун лойиҳа ҳужжатлари экспертизаси, муаллифлик назорати ва давлат қурилиш назоратини амалга ошириш бўйича мажбурий талабларни бекор қилиш. Бунинг ўрнига Қурилиш вазирлигининг ҳудудий бўлинмалари қошидаги қурилиш соҳасида ҳудудий назорат инспекциялари томонидан объектининг қурилиш соҳасига оид қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқлигини инструментал техник текширувдан ўтказиш жорий қилинади;

- Қурилиш вазирлиги ҳузуридаги Қурилиш соҳасида назорат инспекцияси ва ҳудудий инспекциялар инспекторларига, шунингдек, хавф-хатар тоифаси юқори бўлган объектиларда техник ва муаллифлик назоратини амалга оширувчи шахсларга қўйиладиган малакавий талаблар ва уларнинг жавобгарлигини кучайтириш;

- 2020 йил давомида «Шаффоф қурилиш» миллий ахборот тизимида давлат қурилиш назоратини амалга ошириш доирасида замонавий ахборот-коммуникация технологияларини, шу жумладан, электрон ҳужжат алмашинувини босқичма-босқич жорий этиш. «Қурилишдаги назорат» қўйи тизими 2020 йил 1 июндан бошлаб Тошкент шаҳрида синов тариқасида ишга туширилади.

Объектиларда давлат қурилиш назоратини амалга ошириш бўйича маъмурий регламент 2 ой муддатда Хукуматга киритилиши керак.

Қурилиш соҳасида назорат инспекцияси ва ҳудудий инспекцияларга давлат қурилиш назоратини амалга ошириш доирасида кенг ваколатлар берилди. Улар қуйидагиларга ҳақли:

- бино ва иншоотларнинг зилзилага бардошлилигига таъсир қилувчи, шунингдек, инсон саломатлиги ва ҳаётига таҳдид солувчи конструктив ҳуқуқбузарликлар аниқланган ҳолатларда қурилиш-монтаж ишларини тўхтатиб туриш ва демонтаж ишларини амалга оширишни талаб қилиш;

- юридик ва жисмоний шахсларга объектидаги ҳуқуқбузарликларни бартараф қилиш учун мос равишда, бироқ 60 кундан ортиқ бўлмаган муддатни белгилаган ҳолда, аниқланган ҳуқуқбузарликларни бартараф этиш бўйича ижро этилиши мажбурий бўлган кўрсатмалар бериш;

- лойиҳалаштириш ва қурилиш соҳасида фаолиятни амалга ошириш учун лицензиялар ва рухсат берувчи ҳужжатларни тўхтатиб туриш, тугатиш ва бекор қилиш масалаларини ҳал қилиш юзасидан тегишли органлар ва ташкилотларга тақдимнома-лар юбориш;

- объектиларда бино ва иншоотларнинг зилзилага бардошлилигига таъсир қилувчи, шунингдек, инсон саломатлиги ва ҳаётига таҳдид солувчи сифатсиз қурилиш материаллари ва буюмлар қўлланилгани аниқланган ҳолатларда, қурилиш материаллари ва буюмлар ишлаб чиқариш, сотиш ва қўллашни тўхтатиб туриш ҳақида тегишли орган ва ташкилотларга тақдимномалар юбориш.

Бунда Инспекциянинг мақоми оширилди. Энди бу давлат муассаса

саси шаклидаги юридик шахс – республика давлат бошқаруви органи, ўз фаолиятида Қурилиш вазирлигига ҳисобдор бўлади. Унинг тузилмасида Комплаенс хизмати ташкил қилинади, ҳудудий инспекциялар тузилмасига комплаенс-назорат бўйича мутахассис лавозими киритилади. Хизмат ва мутахассислар бевосита Инспекция бошлиғига бўйсунди.

2020 йил 1 мартдан бошлаб Инспекция ходимлари меҳнатига ҳақ тўлаш миқдорлари 1,4 баробарга оширилади. 1 июндан бошлаб эса Инспекция ва ҳудудий инспекциялар бошлиқлари шаҳарсозлик тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг бузилишига оид маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишни бошлайди. Ҳуқуқбузар томонидан ҳуқуқбузарлик фактига эътироз билдирилган ҳолатларда ишни кўриб чиқиш учун судга тақдим этиш тартиби сақлаб қолинади.

Шу билан бир қаторда қуйидаги чора-тадбирлар ҳам назарда тутилган:

биринчидан:

а) 2020 йил 1 мартдан бошлаб бюджет тизимидаги бюджет маблағлари ҳисобига молиялаштириладиган объектилардан ташқари капитал таъмирлаш объектиларида давлат қурилиш назоратини амалга ошириш бўйича талабларни бекор қилиш;

б) Инспекция ва ҳудудий инспекциялар томонидан қурилиш тугалланган объектилардан фойдаланишга рухсат бериш тартибини жорий қилган ҳолда, уларни фойдаланишга қабул қилиш бўйича мавжуд тартиб-таомилларни қуйидаги муддатларда босқичма-босқич бекор қилиш:

- молиялаштириш манбаларидан қатъи назар хавф-хатар тоифаси паст объектилар учун – 2020 йил 1 майдан;

2-бетда

ҚУРИЛИШДА ДАВЛАТ НАЗОРАТИ МЕХАНИЗМЛАРИ 1 АПРЕЛДАН ЎЗГАРАДИ

1-бетда

• давлат харидлари субъектларининг маблағлари ҳисобиغا молиялаштириладиган объектлар учун – 2022 йил 1 январдан;

• бошқа манбалар ҳисобига молиялаштириладиган объектлар учун – 2021 йил 1 январдан.

Объектларни фойдаланишга қабул қилиш учун рухсатномалар бериш тартиби тағбиқ қилинганга қадар Инспекция ва ҳудудий инспекциялар қурилиш тугалланган объектларни (давлат

харидлари субъектларининг маблағлари ҳисобига молиялаштириладиган объектлардан ташқари) фойдаланишга қабул қилиш жараёнига давлат санитария назорати ва давлат ёнгин назорати ҳудудий органларини жалб қилади. Улар объектларни қабул қилиш муддатлари доирасида объектнинг санитария нормалари ва ёнгин хавфсизлиги талабларига мувофиқлиги тўғрисида ўз хулосаларини тақдим этади;

иккинчидан, 2020 йил 1 апрелдан бошлаб давлат қурилиш назо-

рат амалга оширилиши шарт бўлган барча объектлар бўйича ҳудудий инспекцияларга ажратмалар қурилиш-монтаж ишлари қийматининг 0,2%ига тенг ягона миқдор (ҚҚСиз) жорий этилади ва қуйидаги тартибда тақсимланади:

• 0,02%и Қурилиш вазирлиги фаолиятини қўллаб-қувватлаш жамғармасига, шу жумладан, 0,01%и – Инспекция ва унинг ҳудудий инспекциялари эҳтиёжларини молиялаштиришга йўналтирилади;

• 0,18%и ҳудудий инспекциялар ихтиёрида қолдирилади.

Объектлар конструкциялари, қурилиш материаллари ва буюмларини халқаро стандартларга мувофиқ тўлақонли синовдан ўтказишни амалга ошириш учун Комплекс қурилиш синов лабораторияси ташкил этилади. 2020 йилда бунинг учун Вазирлар Маҳкамасининг заҳира жамғармасидан 20 млрд сўм (ундан кўп бўлмаган миқдорда) ажратилади, етмайдиган қисми учун Қурилиш вазирлиги фаолиятини қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағларидан фойдаланилади.

Олег ЗАМАНОВ,
«Norma» МЧЖ эксперти.

ҲИСОБОТНИНГ ЯНГИ ШАКЛЛАРИ: ҚҚС, ЖШДС ВА ИЖТИМОЙ СОЛИҚ

2020 йил январь учун ҳисобот даври авж палласида, *my.soliq* сайтида ҚҚС (коди 10006_11), ЖШДС (11101_8) ва ижтимоий солиқ бўйича солиқ ҳисоботининг янги шакллари пайдо бўлди.

Ўзгартиришларни кўриб чиқамиз

ЖШДС ва ижтимоий солиқ ҳисоб-китобида:

1) янги 061-«Юридик шахснинг раҳбари ва филиаллари ва (ёки) алоҳида бўлимлари томонидан қамайтириладиган ижтимоий солиқ ва жисмоний шахслардан олинadиган даромад солиғи» сатри киритилди.

У Ўзбекистон Республикаси юридик шахслари томонидан тўлдирилади, ходимлари сони 25 нафардан кўп бўлган филиаллар ва (ёки) алоҳида бўлимларга эга бўлган йирик солиқ тўловчилар бундан мустасно.

Бунда филиаллар ва (ёки) алоҳида бўлимлар ижтимоий солиқ суммасини, юридик шахснинг раҳбари эса – филиаллар ва (ёки) алоҳида бўлимларга тўғри келадиган даромад солиғи суммасини чегириб ташлайдилар;

2) ЖШДС ва ижтимоий солиқ ҳисоб-китобига бриктириладиган 5-илова файл-шаблонида ходимлар бўйича расшифровкаси билан ШЖБПХга бадаллар энди келтирилмайди. 2019 йил мобайнида солиқ ва пенсия тизимларини интеграциялашда ушбу маълумотлар Халқ банки ШЖБПХ реестрига автоматик тарзда юкланган.

2020 йил январда ШЖБПХ реестрларини Халқ банки тизимида – тақдим этиш муддатларини (ҳисобот ойдан кейинги ойнинг 15-санасигача) (Низомнинг 16-банди, ВМнинг 21.12.2004 йилдаги 595-сон қарорига 1-илова) ҳисобга олган ҳолда алоҳида тўлдириш лозим. Яъни январь учун ШЖБПХ реестрини 14 февралдан кечиктирмай тақдим этиш лозим.

ҚҚС ҳисоб-китобида:

1) ҚҚС ҳисоб-китоби энди йил бошидан ортиб бормайдиган яқун билан, ҳар бир ой учун алоҳида-алоҳида тўлдирилади;

Ҳисобга олинadиган ҚҚС суммасининг реализация қилиш оборотларидан ҳисобланган ҚҚСдан олинган суммаси бюджет билан ҚҚС бўйича кейинги ҳисоб-китобларда ҳисобга олинади. Шу тариқа, ҳисобот ҳар ойда топширилишига ва кўрсаткичлар ой учун акс эттирилишига қарамай, бухгалтерия ҳисоботида бюджет билан ҳисоб-китоблар аввалгидек, ортиб борувчи яқун билан юртилади. Бу эса 2020 йил январь учун ҚҚС бўйича бюджет билан ҳисоб-китобларда 2019 йил яқунлари бўйича ҳосил бўлган ҚҚС бўйича ортиқча сумма ҳисобга олиншини аниглайди. Бу ҳисобат мазкур солиқ бўйича Шахсий ҳисоб-рақам карточкасини шакллантиришда ҳисобга олинishi лозим.

2) янги ҚҚС ҳисоб-китоби 7 та иловадан иборат:

- 1-илова «Солиқ даврида товарлар (хизматлар)ни реализация қилиш оборотлари»;
- 2-илова «Солиқ даврида қўшилган қиймат солиғидан озод этиладиган ва ноль даражали ставка бўйича солиқ солинадиган товарлар (хизматлар)ни реализация қилиш оборотлари»;
- 3-илова «Ҳисобга олинadиган қўшилган қиймат солиғи суммаси ҳисоб-китоби» – ортиб борувчи яқун билан тўлдирилади;
- 4-илова «Олинган товарлар (ишлар, хизматлар) бўйича ҳисобварақ-фактуралар (ҳисобварақ-фактура ўрнини босадиган ҳужжатлар) реестри». Реестр ҚҚС суммаси киритилган барча ҳисобварақ-фак-

туралар (ҳисобварақ-фактура ўрнини босадиган ҳужжатлар) бўйича тўлдирилади. Импорт қилинган товарлар, шунингдек реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси ҳисобланadиган норезидентлардан олинган хизматлар бўйича ҳақиқатда бюджетга тўланган ҚҚС суммаси кўрсатилади. Бунда 3-устунда (етказиб берувчининг СТИРИ) СТИР ўрнига «norezident» кайд этилади;

- 5-илова «Реализация қилинган товарлар (хизматлар) бўйича ҳисобварақ-фактуралар (ҳисобварақ-фактура ўрнини босадиган ҳужжатлар) реестри»;
- 6-илова «Воситачилик (топширик) шартномасига асосан реализация қилинган товарлар (хизматлар) бўйича ҳисобварақ-фактуралар реестри»;
- 7-илова «Йил бошидан товарлар (хизматлар)ни реализация қилиш оборотлари» – автоматик равишда тўлдирилади.

Тўлдириш чоғида 4, 5 ва 6-илваларга янги файл-шаблонни юклаб олинг ва иловаларни янгиланг.

ҚҚС ҳисоб-китоби учун «Ҳисобварақ-фактуралар рўйхати» юклаб олиш тугмаси назарда тутилган. Унинг ёрдамида сизда E-factura ЭХФ базасидан тасдиқланган ҳисобварақ-фактуралар бўйича (ЭРИ билан имзоланган) ҚҚС ҳисоб-китобига 4, 5 ва 6-илваларга файл-шаблон автоматик тарзда тўлдирилади.

Татьяна ЛИМАРЕВА.

УШБУ СОНДА:

- ҚОНУНЧИЛИКДАГИ ЯНГИЛИКЛАР – Қурилишда давлат назорати механизми 1 апрелдан ўзгаради
- Ҳисоботнинг янги шакллари: ҚҚС, ЖШДС ва ижтимоий солиқ **1-2-бетлар**
- МУТАХАССИС МИНБАРИ – Ижтимоий соҳа: фойда солиғини тўлаш лозими **3-бет**
- СОЛИҚ СОЛИШ – Дон қиймати чегирилмаган ҳолда ҚҚС – Ускунани импорт қилишда ҚҚС бўйича имтиёз – Ҳада этилган улшдан солиқ тўланмайди

- УҒга валюта бадали: курс фарқи қандай акс эттирилади
- Макссулот тақсимотида оид битимни бажаришда ҚҚС тўлаш
- Имтиёзлар 1 апрелгача амал қилади
- Айланмадан олинadиган солиқни қимлар тўлайди
- Норезидент улшшини норезидентга сотганда – Жамоат эҳтиёжи учун
- Фонзсиз қарзнинг солиқ оқибатлари
- Қанд-шакар учун актиз
- Мажбурий шартлар
- Хусусий кичик станция электр тармоғининг бир қисми эмас
- Ҳисобварақ-фактураларга тузатиш киритиш қондалари
- Давлат пенсияларига солиқ солинмайди

- УҒга киритилган мол-мулкнинг чиқиб кетиши
- Қурилиш тугалланмаган объектлар бўйича бўнақ тўлови
- Фонзсиз қарз: аввалги тартиб қолдирилди
- Ижарага берувчи ва унинг солиқлари
- Автомобилни сотишда солиқ оқибатлари
- Ваколатхона учун ҳисобварақ-фактура
- Хизматлар импортида ҚҚС **5-6, 9-12-бетлар**
- БУХГАЛТЕРГА ТАВСИЯЛАР
- ҚҚСга оид 10 та савол **4-5-бетлар**
- ЎЗБЕКИСТОН ҚОНУНЧИЛИГИДАГИ ЯНГИЛИКЛАР
- Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори
- «Оилавий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш дастурлари доирасида боғдорчилик, узумчилик

- ва иссиқхона ҳўжалигини ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида» **7-8-бетлар**
- АМАЛИЙ БУХГАЛТЕРИЯ
- АВни бепул бериш
- Тиббий хизматларга мақсадли имтиёз
- Лиценз тўловига ҳисобварақ-фактура
- Қўшимча ҳисобланган солиқлар бўйича про-водкалар
- «Тўловсиз» ёзувини киритиш **13-бет**
- МЕНДА ФИКР БОР
- Янги кодексни ўрганиб: солиқ текширувлари **14-15-бетлар**
- БОЖХОНА
- Сирдарё: постлар мустаҳкам химояда
- «Фреонни ашириб бўлмади...»
- Олтин «жилоланди» **16-бет**

Таҳририят аноним хатларга муносабат билдирмаслиққа ҳақли, лекин қонун ҳужжатларида белги-лангандан ташқари ҳолларда респондентнинг хоҳишига кўра у ҳақдаги ахборотни учинчи шахслар-га бермаслиғи мумкин.

«СБХ» газетасида эълон қилинган материалларни тўлиқ ёки қисман кўчириб босиш, электрон ва бошқа манбаларда кўпайтириш, тарқатишга фақат «NORMA davriy nashrlari» МЧЖ билан тузилган шартнома асосида йўл қўйилади.

ИЖТИМОЙ СОҲА: Фойда солиғини тўлаш лозимми

Ижтимоий соҳа вакиллари кимлар

Ижтимоий соҳа солиқ солиш мақсадларида қуйидагиларни ўз ичига олади (Солиқ кодексининг 59-моддаси):

- лицензия асосида тиббиёт муассасалари томонидан кўрсатиладиган тиббий хизматлар (бундан косметология хизматлари мустасно). Тиббий хизматлар жумласига, хусусан, тиббий ёрдам хизматлари ва санитария хизматлари кўрсатиш;

а) ташхис қўйиш, профилактика ва даволаш хизматлари;

б) стоматологик хизматлар, шу жумладан тиш протезларини ўрнатиш хизматлари;

• таълимга оид хизматлар, шу жумладан тестлар ва имтиҳонлар ўтказишни ташкил этиш;

- илм-фан соҳасидаги ваколатли орган томонидан аккредитация қилинган илмий ва (ёки) илмий-техникавий фаолият субъектлари томонидан фан соҳасида амалга ошириладиган фаолият (шу жумладан илмий тадқиқотлар ўтказиш, муаллиф томонидан илмий-интеллектуал мулкдан фойдаланиш, жумладан уни реализация қилиш);

- жисмоний тарбия ва спорт соҳасидаги хизматлар. Уларга қуйидагилар кирadi:

а) спорт иншоотларида, мактабларда, соғломлаштириш йўналишидаги клубларда жисмоний тарбия ва спорт машғулотларини спорт турлари бўйича ўқув гуруҳлари ҳамда жамоаларида ўтказиш хизматлари, умумжисмоний тайёргарлик хизматлари;

б) спорт мусобақалари ёки байрамларини, спорт-томоша тадбирларини ўтказиш хизматлари, шунингдек ушбу тадбирларга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш учун спорт иншоотларини ижарага бериш;

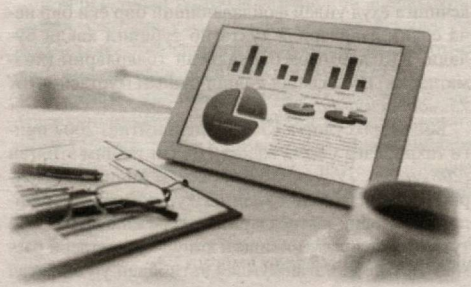
в) спорт-техника асбоб-ускуналарини, тренажёрларни, анжомларни, спорт кийим-бошларини бериб туриш бўйича хизматлар;

- болаларни, кексаларни ва ногиронлиги бўлган шахсларни ижтимоий ҳимоя қилиш ҳамда уларнинг ижтимоий таъминоти соҳасидаги хизматлар.

! Бундай фаолиятдан олинган даромадлари текин олинган мол-мулк ҳисобга олинган ҳолда жами йиллик даромаднинг камида 90%ини ташкил этиши шартли билан, юридик шахс ижтимоий соҳа субъекти ҳисобланади.

Акциз тўланадиган товарларни ишлаб чиқариш ва реализация қилишдан даромадлар олувчи, шунингдек фойдали қазималарни қазиб олишни амалга оширувчи юридик шахслар ижтимоий соҳа субъектлари жумласига кирмайди.

Жами даромад юридик шахс томонидан Ўзбекистондаги ва унинг ҳудудидан ташқаридаги манбалардан ҳисобот (солиқ) даври мобайнида олинган даромадлардан иборатдир. У ҚҚСни ва акциз солиғини инobatта олмаган ҳолда аниқланади (Солиқ кодексининг 297-моддаси). Жами даромадга қирадиган даромад турлари Солиқ кодексининг 297-моддаси 3-қисмида келтирилган.

2020 йилда фойда солиғи қандай ҳисоблаб чиқарилади?

Ижтимоий соҳа субъектлари учун 2020 йилдан бошлаб 0% миқдордаги фойда солиғи ставкаси жорий этилган (Солиқ кодексининг 337-моддаси 1-қисми 4-банди). Бундай ставкани қўллаш юридик шахсларни фойда солиғи бўйича ҳисобот топширишдан озод этмайди.

! Ижтимоий соҳадаги фаолиятдан олинган даромадлари текин олинган мол-мулк ҳисобга олинган ҳолда жами йиллик даромаднинг камида 90%ини ташкил этиши шартли билан, юридик шахс ижтимоий соҳа субъекти ҳисобланади.

Ушбу шартга бир йил давомида риоя қилинмаган тақдирда йил бошидан бошлаб солиғи 15% ставка бўйича қайта ҳисоблаган ҳолда аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этиши лозим.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ва Вазирлар Маҳкамаси қарорларига асосан тақдим этилган фойда солиғи бўйича имтиёزلардан фойдаланиш мумкинми?

Президент ва Вазирлар Маҳкамаси қарорларига асосан тақдим этилган имтиёзлар уларнинг амал қилиш мuddати тугагунга қадар амал қилади. Бунда солиқ тўловчи улардан фойдаланишга ёки фойдаланишдан воз кечишга ҳақли, бундан ҚҚСдан озод этиладиган товарларни (хизматларни) реализация қилиш мустасно (Солиқ кодексининг 75-моддаси 6-қисми).

Ижтимоий соҳа субъектларига тақдим этилган имтиёزلардан баъзиларини кўриб чиқамиз.

1. Президентнинг 1.04.2017 йилдаги ПҚ-2863-сон қарори билан аҳолига пуллик тиббий хизматлар кўрсатадиган (стоматология ва косметология хизматларидан ташқари) хусусий тиббиёт муассасалари тиббий хизматлар қисмида 2022 йил 1 январга қадар барча турдаги солиқларни тўлашдан озод этилган.

Бу – мақсадли имтиёз. Бўшайдиган маблағлар замонавий ускуналар, тиббиёт буюмлари билан жиҳозлаш, тиббиёт мақсадлари учун буюмлар харид қилиш, тиббий хизматлар кўрсатиш учун бинолар қуриш, бино ва иншоотларни реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш, шунингдек, аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож қатламларига бепул тиббий хизматлар кўрсатишга йўналтирилади (ПҚ-2863-сон қарорнинг 8-банди).

Мақсадли имтиёзда солиқлар белгиланган ставкалар бўйича ҳисоблаб ёзилади, бироқ бўшаган маблағлар муайян мақсадларлар учун йўналтирилади. Фойда солиғи бўйича ставка – 0%. Бу фойда солиғи нолга тенг эканлигини билдиради.

Тиббий хизматлардан даромадлар текин олинган мол-мулк тарзидаги даромадларни инobatта олган ҳолда жами йиллик даромаднинг 90%идан камни ташкил этса, сиз 15% ставкани қўллашингиз лозим. Шунда мақсадли имтиёзни қўллаш чоғида олинган фойда солиғи ПҚ-2863-сон қарорда назарда тутилган белгиланган мақсадларга йўналтирилади.

Мақсадли имтиёзларни қўллаш ва уларнинг ҳисобини юритиш тартиби ўзгармади (АВ томонидан 2.04.2005 йилда 1463-сон билан рўйхатдан ўтказилган Низом).

Имтиёзни қўлламасангиз, ҳисоблаб ёзилган солиқни бюджетга ўтказинг.

! Тиббий хизматлар бўйича айланма ҚҚСдан озод этилган (Солиқ кодексининг 243-моддаси 1-қисми 11-банди). Бу – доимий, мақсадсиз ва мажбурий имтиёз. Хизматларни реализация қилиш юзасидан ҳисобварақ-фактураларда ҚҚС акс эттирилмайди. Соғлиқни сақлаш объектларига ҳам мол-мулк солиғи солинмайди (Солиқ кодексининг 414-моддаси 1-қисми).

Соғлиқни сақлаш объектлари остидаги ер участкаларига ер солиғи солинмайди (Солиқ кодексининг 428-моддаси 2-қисми).

Солиқ кодекси билан тақдим этилган имтиёзлар доимий ва мақсадсиз ҳисобланади.

Бу ПҚ-2863-сон қарор бўйича мақсадли имтиёзни қўллаш имкониятини истисно қилмайди.

! ПҚ-2863-сон қарор татбиқ этилмайдиган стоматология муассасалари ижтимоий соҳа муассасалари жумласига кирadi. Стоматология хизматлари кўрсатишдан олинган даромад бепул олинган мол-мулкни ҳисобга олган ҳолда жами даромаднинг 90%ини ташкил этса, бундай солиқ тўловчилар 2020 йилдан бошлаб 0%лик фойда солиғи ставкасини қўллайдилар. Ушбу шарт баъжарилмаган тақдирда, улар 15%лик ставка бўйича солиқ тўлайдилар.

2. Президентнинг 15.09.2017 йилдаги ПҚ-3276-сон қарори билан мактабгача ва умумий ўрта таълим соҳасида нодавлат таълим хизматларини кўрсатиш фаолияти билан шугулланадиган юридик шахслар 2021 йил 1 январгача барча турдаги солиқларни тўлашдан озод этилган (5.09.2018 йилдаги ПҚ-3931-сон қарорнинг 13-банди).

Имтиёз мақсадли ҳисобланади. Бунда озод қилинаётган маблағлар уларни замонавий ўқув воситалари билан жиҳозлаш, зарур маҳсулотлар ва жиҳозлар сотиб олиш, бино ва иншоотларни реконструкция қилиш, капитал таъмирлаш ҳамда аҳолининг ижтимоий ҳимояга муҳтож қатламга бепул таълим хизматларини кўрсатишга мақсадли йўналтирилади (ПҚ-3276-сон қарорнинг 8-банди).

Мақсадли имтиёзда солиқлар белгиланган ставкалар бўйича ҳисобланади, озод қилинаётган маблағлар аниқ мақсадларга йўналтирилади. Фойда солиғи ставкаси – 0%. Бу фойда солиғи нолга тенг деганидир.

Таълим хизматларини кўрсатишдан олинган даромад бепул олинган мол-мулкни ҳисобга олган ҳолда жами даромаднинг 90%идан камини ташкил этса, 15%лик ставкани қўллашингиз лозим. Бунда мақсадли имтиёзни қўллашда олинган фойда солиғи ПҚ-3276-сон қарорда назарда тутилганидек белгиланган мақсадларга йўналтирилади.

Имтиёзни қўлламайдиган бўлсангиз, ҳисобланган солиқни бюджетга ўтказинг.

! Таълим хизматлари бўйича айланмадан ҚҚС солинмайди (Солиқ кодексининг 243-моддаси 1-қисми 10-банди). Ушбу имтиёз доимий, аниқ мақсадга йўналтирилмаган ва мажбурий ҳисобланади. Хизматларни реализация қилишда ёзиб бериладиган ҳисобварақ-фактураларда ҚҚС акс эттирилмайди. Таълим объектларига мол-мулк солиғи ҳам солинмайди (Солиқ кодексининг 414-моддаси 1-қисми).

Таълим объектлари эгаллаган ер участкаларидан ер солиғи олинмайди (Солиқ кодексининг 428-моддаси 2-қисми).

Солиқ кодексига тақдим этилган имтиёзлар доимий ва аниқ мақсадга йўналтирилмаган ҳисобланади.

Бунда ПҚ-3276-сон қарор бўйича мақсадли имтиёзлар ҳам қўлланилиши мумкин.

Умид ҲАМРОЕВ,

ЎзР Молия вазирлиги бевосита солиқлар бошқармаси бошлиғи.

ҚҚСга ОИД 10 ТА САВОЛ

Канат йўли хизматларига қандай солиқ солинади? ДМ (доимий муассаса) ҚҚСни ҳисобга олиши мумкинми? Контрагент-солиқ тўловчи томонидан солиқ ажратиб кўрсатилмаганда муस्ताқил равишда ажратиш мумкинми? Чикиб кетаётган муассисга АВ берилганда қайси қийматдан ҚҚС ҳисобланади? *Vuxalger.uz* Молия вазирлиги билан қўшма акция доирасида ўқувчиларнинг саволларига молия вазирининг ўринбосари Дилшод СУЛТОНОВнинг жавобларини беришда давом этади. Навбатдаги саволлар ҚҚСни ҳисоблаш ва тўлаш тартибига бағишланган.

? 2020 йил 1 январдан бошлаб чет эл юридик шахсларининг доимий муассасалари ҚҚС тўловчиси ҳисобланадилар. ҚҚС бўйича имтиёзга эга бўлган ДМ ҚҚС тўловчи сифатида рўйхатдан ўтиши ва ҳар ойда ҚҚС бўйича ҳисоботни имтиёزلарни кўрсатган ҳолда топшириши лозимми?

– Ҳа, имтиёзлар мавжуд ёки йўқлигидан қатъи назар, ҚҚС тўловчи деб эътироф этилган барча субъектлар ҚҚС тўловчи сифатида махсус рўйхатдан ўтиши лозим (СК 237-моддаси).

Чет эл юридик шахслари Ўзбекистонда ДМ орқали фаолият юритганлиги сабабли 2020 йил 1 январдан бундай ДМ фаолияти бўйича ҚҚС тўловчи ҳисобланадилар, улар ҚҚС тўловчи сифатида рўйхатдан ўтиши шарт.

ДМ ҳар ойда, тугаган солиқ даврдан (ойдан) кейинги ойнинг 20-санасидан кечиктирмай ҚҚС бўйича ҳисоботни тақдим этадилар, унда имтиёз ҳуқуқини тақдим этувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжат ҳам кўрсатилади.

? 2019 йилда доимий муассасалар ҚҚС тўловчи бўлмаган, сотиб олинган товарлар (хизматлар) бўйича солиқ уларнинг таннарихига киритилган. 2020 йилдан бошлаб чет эл юридик шахсларининг ДМ ҚҚС тўловчиси айланди. ДМ «сотиб олинган» ҚҚСни ҳисобга олишга ҳақлими?

– Ҳа, ҳақли. 2020 йилдан ДМ ҚҚС тўловчи ҳисобланади. Шу боис улар ҚҚС тўловчи сифатида рўйхатдан ўтиши ва белгиланган тартибда солиқ тўлаши, шу жумладан ҳисобга олиш механизмини қўллаши шарт.

? Жисмоний тарбия ва спорт ташкилотларининг хизматларини реализация қилиш бўйича айланмаси ҚҚСдан озод этилади. Спорт базасидаги канат йўли хизматлари ушбу рўйхатга киритиладими?

– Бу саволнинг жавоби иккита омилга боғлиқдир.

Биринчидан, имтиёздан фойдаланиш учун спорт базаси жисмоний тарбия ва спорт ташкилотлари жумласига киритилиши лозим (14.01.1992 йилдаги «Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида»ги 513-ХП-сон Қонуни).

ҚҚС бўйича имтиёزلарни қўллаш мақсадида жисмоний тарбия ва спорт ташкилотлари хизматларига, хусусан, қуйидагилар киритилади (СК 243-моддаси 1-қисми 14-бандининг «б» кичик банди).

- спорт иншоотларида, мактабларда, клубларда спорт турлари бўйича ўқув гуруҳлари ҳамда жамоаларида соғломлаштириш йўналишидаги жисмоний тарбия ва спорт машғулотларини ўтказишга оид хизматлар;
- умумжисмоний тайёргарлик хизматлари;
- спорт мусобақаларини ёки байрамларни, спорт-томоша тадбирларини ўтказиш бўйича хизматлар;
- мазкур тадбирларга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш учун спорт иншоотларини ижарага бериш.

Иккинчи омил – объектдан фойдаланиш. Канат йўлидан юқорида санаб ўтилган хизматлар ва тадбирлар юзасидан фойдаланилса, бунинг учун тўланадиган тўлов ҚҚСдан озод этилади.

Масалан, мусобақалар ёки спорт тадбирлари чоғида чангичилар ва сноубордистларни юқорига олиб чиқиш учун канат йўлидан фойдаланилади. Мазкур ҳолатда имтиёз мавжуд.

Сайёҳларни олиб чиқиш ва олиб тушиш учун

ушбу йўлдан фойдаланилса ва бундай фойдаланиш спорт-томоша тадбирларини ўтказиш билан боғлиқ бўлмаса, хизматлар учун ҳақ ҚҚСни ҳисобга олган ҳолда шакллантирилади.

? Туристтик фирма корпоратив карта бўйича e-ticket.railway.uz сайтидан темир йўл чипталарини сотиб олади. Чипталарда ҚҚС суммаси ажратиб кўрсатилмаган. Солиқ кодексига мувофиқ йўл чиптаси ҳисобварақ-фактура ўрнини босувчи ҳужжат ҳисобланади. Етказиб берувчи (темир йўл компанияси) ҚҚС тўловчиси эканлигини била туриб, ҚҚС суммасини муस्ताқил равишда ажратиб кўрсатиш ва уни ҳисобга киритиш мумкинми?

– Йўқ, мумкин эмас. Ҳисобварақ-фактура ёки етказиб берувчи томонидан тақдим этилган солиқ суммаси алоҳида ажратиб кўрсатилган бошқа ҳужжатнинг мавжудлиги ҚҚСни ҳисобга киритишнинг мажбурий шартларидан бири ҳисобланади. Тегишчанча, товар (хизматлар) етказиб берувчиси ҚҚС тўловчи сифатида рўйхатдан ўтган бўлиши лозим (СК 266-моддаси 1-қисмининг 20-банди).

Бундан ташқари, юридик шахслар томонидан корпоратив карталардан фойдаланиш тартибда тегишли савдо ва хизмат кўрсатиш корхоналарининг «Тўланди» штампни босилган тўлов ҳужжатлари илова қилинган ҳолда тўлов терминаллари квантицияларининг асл нусхалари ҳисобот ҳужжатлари сифатида хизмат қилади. Шу жумладан электрон чеклар, квантициялар, хабарлар ва электрон тижорат тарафларини идентификация қилиш имконини берадиган бошқа усуллар, инвойслар (ҳисобварақ-фактура) ва қонун ҳужжатларида белгиланган бошқа ҳужжатлар (АВ томонидан 18.04.2005 йилда 1470-сон бўлган рўйхатдан ўтказилган Низомнинг 9-банди).

? Ўзбекистон транспорт компанияси Ўзбекистон резидентларига уларнинг юкларини бошқа давлатларга ва аксинча, қайтар йўналишида ташиш хизматларини кўрсатади. Юк ташиш учун сўмда ҳақ тўланади. Бундай юк ташиш ҚҚСнинг ноль даражаси ставкасини қўллаш мақсадида халқаро ташиш ҳисобланадими?

– Ҳа, ҳисобланади. Товарларни халқаро ташиш деганда товарларнинг жўнатиш пункти ёки белгиланган пункти Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида жойлашган тақдирда товарларни хаво кемалари, темир йўл транспорти ва (ёки) автотранспорт воситалари орқали ташиш тушунилади. Товарларни халқаро ташиш хизматларини кўрсатишга ноль даражаси ставка бўйича ҚҚС солинади (СК 263-моддаси 1-банди).

? Улгуржи савдо корхонаси – импортёр 2019 йил октябрдан ҚҚС тўловчиси бўлди. Корхона молиявий ҳисоботни, айнан – 2-сон шаклнинг 010-сатрини қандай тартибда тўлдиради?

– Молиявий ҳисобот шакллари махсус Қоидаларга мувофиқ тўлдирилади. 2-сон шаклнинг 010-«Маҳсулот (товарлар, ишлар ва хизматлар)ни реализация қилишдан соф тушум» сатрида маҳсулотлар, товарлар, ишлар ва хизматларни реализация қилишдан тушган тушум қуйидагилар чегирилган ҳолда кўрсатилади:

- солиқлар (ҚҚС, акциз солиғи);
- қайтарилган товарлар ва тайёр маҳсулотлар қиймати;
- харидорларга сотиш нархларидан чегирилган.

010-сатр асосий (операцион) фаолиятдан олинган даромадларни ҳисобга олувчи сўмлар (9000) маълумотлари бўйича тўлдирилади (АВ томонидан 24.01.2003 йилда 1209-сон билан рўйхатдан ўтказилган).

? Чикиб кетаётган муассисга қарзни сўндириш ҳисобига асосий восита берилганда ёки унинг улуши камайтирилганда қандай қийматдан ҚҚС ҳисобланади?

– Муассис иштирокчилар таркибидан чикиб кетаётганда унга асосий восита берилганда ёки унинг иштирок улуши камайтирилганда, ҚҚС бўйича солиқ солинадиган база муассислар билан келишилган АВ қийматидан келиб чиққан ва солиқни ҳисобга олган ҳолда аниқланади (СК 248-моддаси 8-қисми).

Бирок битимнинг нархи (яъни муассислар билан келишилган асосий восита қиймати) бозор қийматидан паст ёки юқори бўлса, солиқ органлари солиқ базасига тузатиш киритишга ҳақли эканлигини эътиборга олиш зарур (СК 248-моддаси 4-қисми).

Келишилган қиймат қарз суммасидан ошганда, фарқ чикиб кетаётган муассис томонидан қопланади.

2020 йилдан асосий воситаларни реализация қилишда солиқ базасини аниқлаш тартиби ўзгартирилганини ҳисобга олиш лозим. Бундан буён чикиб кетаётган муассисга унинг дастлабки ҳиссаси ҳажмида мол-мулк бериш ҚҚС солинадиган айланма ҳисобланади. Шунингдек асосий воситаларнинг қолдиқ қийматига боғлиқ бўлган ҚҚС бўйича солиқ солинадиган базани аниқлаш усули ҳам бекор қилинди.

МИСОЛ
ҚҚС тўловчи корхонанинг муассислари таркибидан корхона (Ўзбекистон резиденти) чикиб кетяпти, у умумий ишга олиниши қарорига кўра устав капиталдаги улушини асосий воситалар (АВ) билан оляпти.

Чикиб кетаётган муассисга тўланиши лозим бўлган улуш ҳақиқий қиймати 50 млн сўмга тенг. Муассиснинг дастлабки ҳиссаси 30 млн сўмни ташкил этган. Улушининг ҳақиқий қиймати ва дастлабки қиймати ўртасидаги фарқ дивиденд деб эътироф этилади (СК 41-моддаси 1-қисмининг 3-банди), ундан солиқ (муассис резидент ҳисобланганда – 5% ставкада, норезидент бўлганда – 10% ставкада) ушлаб қолиниши лозим.

Шу тариқа, чикиб кетаётган муассис олдидаги қарз 49 млн сўмни (50 – (50 – 30) × 5%) ташкил этади.

Муассислар ушбу қарз ҳисобига қолдиқ қиймати 50 млн сўмга тенг бўлган АВ берилишига келишди. Муассислар билан келишилган қийматдан келиб чиққан ҳолда ҚҚС 6,4 млн сўмни (49 : 115 × 15%) ташкил этади.

? Корхона матбаа хизматларини кўрсатади ва 2007 йилги тахрирдаги Солиқ кодексига назарда тутилган ҚҚС бўйича имтиёздан фойдаланади. Бунда имтиёз 2020 йил 1 апрелга чача амал қилади. Корхона имтиёзнинг амал қилиш мuddатини кутиб турмасдан, 2020 йил 1 январдан бошлаб имтиёзни рад этиши мумкинми?

– Йўқ, мумкин эмас. Солиқ тўловчилар Солиқ кодексига белгиланган асослар мавжуд бўлганда ва тартибда солиқ имтиёзларидан фойдаланиш ёҳуд улардан фойдаланишни рад этишга ҳақлидир (СК 21-моддаси 1-қисми). Бунда улар солиқлар бўйича имтиёзлардан фойдаланишга ёки солиқ имтиёздан фойдаланишдан воз кечишга ёҳуд ундан фойдаланишни бир ёки бир неча солиқ даврларида тўхтатиб туришга ҳақли бўлади, ҚҚСдан озод этиладиган товарларни (хизматларни) реализация қилиш бундан мустасно (СК 75-моддаси 6-қисми).

Босма маҳсулотга ҚҚС бўйича имтиёз 2007 йилги тахрирдаги Солиқ кодекси билан тақдим этилган (208-модда, 19-банд). Солиқ кодексининг янги тахрир тақдиди билан мазкур имтиёз бекор қилинган. Солиқ имтиёзларини бекор қилиш назарда тутилган солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари расмий эълон қилинган кундан эътиборан уч ой ўтгач

амалга киритилиши сабабли мазкур имтиёз 2020 йил 1 апрелдан ўз кучини йўқотади (СК 4-моддаси 5-қисми).

? ҚҚС тўловчи пудратчи айланмадан олинadиган солиқни тўловчи буюртмачи учун қурилиш ишларини бажаради. ҚҚС тўловчиси бўлмаган буюртмачи пудратчидан бажарилган ишлар ҳажмига ҚҚС ҳисобламасликни талаб қилишига ҳақлими?

– Йўқ, ҳақли эмас.

Пудратчи ҚҚС тўловчи сифатида рўйхатдан ўтгани сабабли, ҳар бир календарь ой охирига ҳақиқатда бажарилган ишлар ҳажми қийматига ҚҚС ҳисоблаши шарт (СК 248-моддаси 7-қисми). Узоқ муддат (бир ойдан кўп вақт) давомида ишлар бажарилганда ҳамда шартнома шартларида уларни босқичма-босқич топшириш назарда тутилмаган бўлса, Солиқ кодексининг 303-моддасига мувофиқ ҚҚС бўйича солиқ базаси ҳар ойда, даромадни эътироф этишнинг мутаносиблик тамойилига биноан аниқланади.

Ҳисобот оғи охирига шартноманинг амалда бажарилиши даражаси шартнома бажарилиши бошлангандан кейин қилинган харажатларнинг уни бажаришга кетадиган харажатларнинг умумий суммасидаги салмоғи бўйича аниқланади. Ҳисобот оғи охирига солиқ солинадиган ишлар ҳажми ҳисобланган қилинган харажатлар салмоғини умумий шартнома қийматига (нарни) кўпайтириш орқали аниқланади. Бунда жорий ҳисобот оғи учун солиқ солинадиган ҳажми аниқлашда, ушбу шартнома бўйича илгари ҳисобга олинган ишлар ҳажми чегириб ташланади.

МИСОЛ

2020 йил январда ҚҚС тўловчи пудратчи буюртмачи билан 15%лик ҚҚСни ҳисобга олган ҳолда умумий суммаси 230 млн сўм бўлган қурилиш ишларини бажаришга шартнома тузган. Шартнома бўйича ишларни топшириш муддати – 2020 йил март.

Январь учун ҚҚСни ҳисоб-китоб қилишида январда шартнома бўйича қилинган харажатларнинг лойиҳа-смета ҳужжатларига мувофиқ шартнома бўйича умумий харажатлар суммасидаги салмоғини ҳисоблаш лозим. Шартнома бўйича умумий харажатлар суммаси – 150 млн сўм. Январда шартнома бўйича қилинган харажатлар – 40 млн сўм. Салмоқ 27%га (40 : 150 x 100) тенг. Январ ойида ҚҚС солинадиган ишлар ҳажми 54 млн сўмни (230 : 1,15 x 27%) ташкил этади. Январ учун солиқ солинадиган ишлар ҳажмига ҳисобланган ҚҚС 8,1 млн сўмни (54 x 15%) ташкил этади. Январда амалда бажарилган ишлар ҳажми суммасига (54 + 8,1 = 62,1) пудратчи оралиқ маълумотнома-ҳисобварақ-фактурани расмийлаштиради ва уни буюртмачига тақдим этади. Бинобарин, ушбу суммани январь учун ҚҚС бўйича ҳисоботда акс эттириши лозим.

Февралда ҚҚС солинадиган ишлар ҳажми шунга ўхшаш тартибда ҳисобланади.

Мартда барча ишлар якунлангач, пудратчи бажарилган ишлар қиймати тўғрисидаги якуний маълумотнома-ҳисобварақ-фактурани расмийлаштиради, унда январь ва февралда ҳисобга олинган ишлар ҳажми айириб ташланган ҳолда шартнома бўйича бажарилган ишлар ҳажми кўрсатилади.

? 2019 йилда қурилиш фирмаси 20%лик ставка бўйича ҚҚСни ҳисобга олган ҳолда қиймати белгиланган объектни қуришга шартнома тузди. 2019 йил 1 октябрдан бошлаб ҚҚС ставкаси 15%га пасайтирилган. 2019 йил декабрда объект буюртмачига топширилди. Бюджетга ҚҚС қайси ставка бўйича тўланади ва бу ҳисоботда қандай акс эттирилади?

– 2019 йил 1 октябрдан бошлаб ҚҚС ставкаси ўзгартирилганда буюртмачи билан кўшимча битим тузилиши ва шартноманинг умумий суммаси қайта кўриб чиқилиши керак.

Шартнома шартларида бажарилган ишлар ҳажми босқичма-босқич топширилиши назарда тутилган бўлса, 1 октябрда бажарилган ишлар ҳажмига 20%лик, қолган шартнома суммасига – 15%лик ставка бўйича ҚҚС солиниши керак.

Худди шундай тартибда бажарилган ишлар бўйича: 2019 йил январь-сентябрь учун 20%лик, октябрь-декабрь учун – 15%лик ҚҚС ставкасини ҳисобга олган ҳолда, маълумотнома-ҳисобварақ-фактура расмийлаштирилиши лозим.

Шартнома шартларида 2019 йил декабрда жами ишлар ҳажми топширилиши назарда тутилган бўлса, жами ишлар ҳажмига 15%лик ставка бўйича солиқ солиниши керак.

2019 йил учун ҚҚС бўйича ҳисоботдаги барча кўрсаткичлар ҳам йил давомида амал қилган иккита ставкага биноан ажратиб кўрсатилади.

buxgalter.uz сайти материали асосида.

✓ ҚҚС ҲАКИДА

ДОН ҚИЙМАТИ ЧЕГИРИЛМАГАН ҲОЛДА ҚҚС

? Корхона 2019 йилда бугдойни импорт қилди ва ун ишлаб чиқарди. 2020 йилда янги Солиқ кодекси қабул қилинди ва ҚҚС бўйича имтиёз бекор қилинди. ВМнинг 24.08.2018 йилдаги 684-сон қарорига мувофиқ импорт қилинган бугдойдан донни қайта ишловчи корхоналар маҳсулотлари учун ҚҚС солинадиган айланмани аниқлаш тартиби сақлаб қолинганми?

– 2018 йилнинг 1 сентябридан бошлаб донни қайта ишловчи корхоналарнинг маҳсулотлари учун ҚҚС бўйича солиқ солинадиган айланма тушум ҳажмидан дон қийматини чиқариб ташлаб ҳисобланади (ВМнинг 24.08.2018 йилдаги 684-сон қарори 2-банди). Мазкур норма ўз кучини йўқотган (ВМнинг 14.10.2019 йилдаги 866-сон қарори 2-банди).

2019 йил 1 октябрдан бошлаб олиб киришда (импорт қилишда) ҚҚС бўйича солиққа тортиладиган импорт қилинган донни қайта ишловчи корхоналар ҚҚС бўйича солиқ солинадиган айланмани Солиқ кодекси-

да белгиланган тартибда аниқлайдилар (ВМнинг 30.09.2019 йилдаги 829-сон қарори 1-банди «б» кичик банди).

Эътибор беринг!

Олиб кирилганда (импорт қилинганда) ҚҚС СОЛИНМАГАН импорт қилинган дон учун ҚҚС солинадиган айланмани аниқлашнинг алоҳида тартиби назарда тутилмаган.

Замира Жўраева,
«Norma» МЧЖ эксперти.

УСКУНАНИ ИМПОРТ ҚИЛИШДА ҚҚС БЎЙИЧА ИМТИЁЗ

? Президентнинг 1.04.2017 йилдаги ПҚ-2863-сон қарорига мувофиқ солиқларни тўлашдан озод этилган корхона импорт шартномаси бўйича ўз эҳтиёжлари учун ускунани олди.

Ускунани импорт қилишида ҚҚС бўйича имтиёз қайси сўтда ҳисобга олинади?

– Президентнинг 1.04.2017 йилдаги ПҚ-2863-сон қарори билан хусусий тиббиёт ташкилотларига 2022 йил 1 январгача божхона тўловларини тўлаш бўйича имтиёзлар тақдим этилган ва ундан мақсадли фойдаланиш назарда тутилмаган (8-банд).

Имтиёзлардан мақсадли фойдаланиш назарда тутилмаган ҳолларда солиқ ҳисобланмайди ва маҳсулот (товарлар, ишлар, хизматлар)нинг

харид қийматига киритилмайди. Улар бўйича имтиёзли ҚҚС ҳисобга олинмайди (АВ томонидан 2.04.2005 йилда 1463-сон билан рўйхатдан ўтказилган Низом).

Вақтинчалик имтиёзлар суммаси 013-«Вақтинчалик солиқ имтиёзлари (турлари бўйича)» баланسدан ташқари сўтда акс эттирилади. Улар белгиланган имтиёзли давр тугагач, ҳисобдан чиқарилади.

Имтиёз аниқ мақсадга йўналтирилмаганда провoдкалар қуйидаги қўринишда бўлади (Сўтлар режаси бўйича ҳисобга олувчи сўтлар, АВ томонидан 23.10.2002 йилда 1181-сон билан рўйхатдан ўтказилган 21-сон БҲМСга 1-шова).

Ҳўжалик операциясининг мазмуни	Сўтлар корреспонденцияси	
	дебет	кредит
Импорт ускуна келиб тушди	0820-«Асосий воситаларни харид қилиш»	6010-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган сўтлар»
Товар импортига боғлиқ ва уларнинг таннархига киритилмаган бошқа харажатлар акс эттирилди (АВ томонидан 17.07.2006 йилда 1595-сон билан рўйхатдан ўтказилган 4-сон БҲМСнинг 13-банди)	0820-«Асосий воситаларни харид қилиш»	6990-«Бошқа мажбуриятлар»
Импорт қилиш чоғида вақтинчалик солиқ имтиёзлари, шу жумладан ҚҚС бўйича имтиёзлар ҳам ҳисобга олинган	013-«Вақтинчалик солиқ имтиёзлари (турлари бўйича)»	
Ускуна ишга туширилди	0130-«Машина ва асбоб-ускуналар»	0820-«Асосий воситаларни харид қилиш»

Дилором САИДОВА,
«Norma» МЧЖ эксперти.

ҲАДЯ ЭТИЛГАН УЛУШДАН СОЛИҚ ТЎЛАНМАЙДИ

? Эр-хотин – МЧЖ муассислари. Эр ўз улушини хотинига ҳадя қилиб, муассислар таркибидан чиқяпти.

1. Муассислар йиғилишининг баённомасини тузиш зарурми, эрнинг МЧЖдаги улушини хотинига ҳадя қилишини нотариал тасдиқлаш лозимми?

2. Мазкур операция қандай солиқ оқибатларини юзага келтиради?

1 Бундай ҳолат уставда назарда тутилган бўлса, йиғилиш баённомаси ва ҳадяни нотариал тасдиқлаш лозим.

Жамият иштирокчиси устав фондидаги ўз улушини бир ёхуд бир неча иштирокчига сотишга ёки бошқача тарзда уларнинг фойдасига воз кечишга ҳақли. Бундай битимни тузиш учун, жамият уставда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, жамиятнинг ёки жамият бошқа иштирокчиларининг розилиғи

талаб қилинмайди. Қонун ҳужжатларида умумий йиғилишда бир муассис улушидан бошқасининг фойдасига воз кечиши масаласини кўриб чиқиш тўғрисида талаб белгиланмаган. Шу тариқа, бу ҳолат бевосита уставда назарда тутилган бўлса, бир иштирокчининг бошқасининг фойдасига улушидан воз кечишга оид битимни тузишда жамият иштирокчиларининг ёки айнан жамиятнинг ёзма розилиғи зарур бўлади. Розилиқ ёзма шаклда бўлиши ва улушидан бошқанин фойдасига воз кечаётган иштирокчи мурожаат этган пайтидан эътиборан 30 кун ичида ёки уставда белгиланган бошқа муддат ичида олинishi керак. Бундан ташқари, юқорида айтиб ўтилган муддат ичида жамият иштирокчиларининг ҳеч биридан ёки айнан жамиятдан ёзма раддия олинмаган бўлса, бундай розилиқ олинган деб ҳисобланади.

Бир муассис бошқасининг фойдасига улушидан воз кечиши ҳадя (бошқанин фойдасига

текинга воз кечиш) шартномасини тузиш орқали расмийлаштирилади. Мазкур шартнома оддий ёзма шаклда тузилиши лозим. Жамият уставда назарда тутилган бўлса, шартнома нотариал расмийлаштирилади. Ўзганин фойдасига воз кечишга доир битимнинг жамиятнинг уставда белгиланган шаклига роя этмаслик унинг ҳақиқий эмас деб топилишига олиб келади («Масъулияти чекланган ҳамда қўшимча масъулиятли жамиятлар тўғрисида»ги Қонуннинг 20-моддаси).

2 Мазкур операция солиқ оқибатларини келтириб чиқармайди. Жисмоний шахслардан текин (шу жумладан ҳадя шартномалари бўйича) олинган улушлар, пайлар ва акциялар тарзидаги даромадлар, уларни бериш яқин қариндошлар ўртасида амалга оширилса, бундай даромадга солиқ солинмайди (Солиқ кодексининг 60-моддаси, 378-моддаси 17-банди).

Азизахон ТОШХЎЖАЕВА,
«Norma» МЧЖ эксперти.

УФГа ВАЛЮТА БАДАЛИ: КУРС ФАРҚИ ҚАНДАЙ АКС ЭТТИРИЛАДИ

? 2019 йил сентябрда ташкил этилган хоризжий корхона (МЧЖ) 4%лик ставка буйича ЯСТ тўлаган. Муассис чет эл юридик шахси – ЎзР норезидентни ҳисобланади. Фаолият тури – улгуржи савдо. 31.12.2019 йил ҳолатига устав фонди таъсис ҳужжатларида қайд этилган суммадан юқори миқдорда, пул шаклида (миллий валютада) 6 779 703,4 сўмга шакллантирилган. ХКнинг ҳисоб-рақамига ҳоризждан чет эл валютасида (евро) маблағлар келиб тушган ва биржа курси буйича миллий валютага конвертация қилинган, бунинг оқибатида фарқ юзага келган.

УФни шакллантиришда ҳосил бўлган фарқ бухгалтерия ҳисобида қандай ҳисобга олинади?

– Муассислар устав капиталига улушни чет эл валютасида киритганда, уни киритиш санасидаги ЎзР Марказий банкнинг курси буйича улуш суммаси миллий валютада қайта ҳисобланади (АВ томонидан 21.05.2004 йилда 1364-сон билан

рўйхатдан ўтказилган 22-сон БҲМСнинг 23-банди).

Муассис улуш киритишида чет эл валютасида келиб тушган суммани 6991-«Бошқа мажбуриятлар – валютада» счётида ҳисобга олишни тавсия этамиз.

Сана	Ҳужжалик операциясининг мазмуни	Ҳужжат-асос	Счётлар корреспонденцияси		Сумма, сўм	Сумма, ш.б.
			дебет	кредит		
2019 йил сентябрь	Устав фонди рўйхатдан ўтказилди	Таъсис ҳужжатлари	4610-«Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари буйича қарзи»	8330-«Пай ва улушлар»	1 000 000	
	Муассисдан устав фондини шакллантириш ҳисобига пул маблағлари (валютада) келиб тушди	Банкдан кўчирма	5210-«Мамлакат ичидаги валюта счётлари»	6991- «Бошқа мажбуриятлар – валютада»	1 010 000	10 000
	УФни шакллантириш буйича муассиснинг қарзи қопланиши акс эттирилди		6991- «Бошқа мажбуриятлар – валютада»	4610-«Устав капиталига таъсисчиларнинг улушлари буйича қарзи»	1 000 000	9 990

Муассис олдидаги қарз валютада бўлганлиги сабабли, уни ҳар бир ойнинг охириг кунга МБ курси буйича қайта баҳолаш лозим (22-сон БҲМСнинг 14-банди).

Бу пуллари нима қилишни муассис ҳал этиши лозим. Қолган суммадан фойдаланишининг бир неча вариантлари мавжуд:

- 1) корхона пуллари муассиснинг счётига қайтариши мумкин;
- 2) муассис бу пуллардан корхонанин фойдасига воз кечиши мумкин. Пул маблағлари мол-мулк ҳисобланади ва улар-

нинг текинга келиб тушиши корхонага кўрсатиладиган молиявий ёрдам сифатида кўриб чиқилади. У ҳисобда даромад сифатида 9380-«Текин молиявий ёрдам» счётининг кредити буйича акс эттирилади. Солиқ солиш мақсадида текинга олинган мол-мулк солиқ солинадиган бошқа даромад ҳисобланади;

3) муассис УФни ушбу сумма ҳисобида кўпайтириши мумкин.

Дилорам САИДОВА,
«Norma» МЧЖ эксперти.

? 2019 йилда ташкилотимиз олдинги Солиқ кодексининг 256-моддасига мувофиқ (маҳсулот тақсимотида оид битим) товарларга ноль даражали ставка буйича ҚҚС билан ҳисобварақ-фактурани тақдим этган. Янги Солиқ кодекси чиқиши билан ўзгартиришлар киритилди. 2020 йил 1 январдан маҳсулот тақсимотида оид битимлар доирасида тузилган шартномалар буйича ҚҚСнинг 15%лик ставкаси қўлланиладими?

МАҲСУЛОТ ТАҚСИМОТИГА ОИД БИТИМНИ БАЖАРИШДА ҚҚС ТЎЛАШ

– Ҳа, етказиб берувчи корхона маҳсулот тақсимотида оид битимлар доирасида реализация қилишда ҚҚСнинг 15%лик ставкасини қўллайди.

Маҳсулот тақсимотида оид битим доирасида товарларни (хизматларни) сотиб олаётган солиқ тўловчилар, агар битимда ноль даражали ставка қўлланилиши назарда тутилган бўлса,

тўланган ҚҚС қоплаб берилиши (қайтариб олиш) ҳуқуқига эга бўладилар (Солиқ кодексининг 264-моддаси 1-қисми).

Битимнинг бундай иштирокчиларига нисбатан тўланган ҚҚС суммасини тездаштирилган тарзда қоплаш (қайтариш) тартиби қўлланилади (Солиқ кодексининг 274-моддаси 4-қисми 5-банди).

ИМТИЁЗЛАР 1 АПРЕЛГАЧА АМАЛ ҚИЛАДИ

? Олдинги тахрирдаги Солиқ кодексига (208-моддаси 15-банди) мувофиқ туристик-экскурсия хизматлари ҚҚСдан озод этилади. Бунда туристик-экскурсия хизматлари жумласига сафар таркибида назарда тутилган туристик хизматлар кўрсатиши учун йўлланманинг (ваучернинг) қийматида киритилган барча туристик-экскурсия хизматлари киритилади. Олдинги тахрирдаги Солиқ кодексига белгиланган имтиёз 2020 йил 1 апрелгача амал қиладими?

– Ҳа, туристик-экскурсия хизматларига ҚҚС буйича имтиёзлар 2020 йил 1 апрелгача амал қилади.

2007 йилги тахрирдаги Солиқ кодексига тақдим этилган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар буйича имтиёзлар, шунингдек солиқлар буйича пасайтирилган ставкалар 2020 йил 1 апрелгача амал қилади (МВ ва ДСҚнинг 30.12.2019 йилдаги 06/04-01-32/3953-сон ва 12-37999-сон ахборот хати 2-банди).

Солиқ имтиёзларини бекор қилишни назарда тутувчи солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари расман эълон қилинган кундан эътиборан камида 3 ой ўтгач амалга киритилади (янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 4-моддаси 5-қисми).

Замира ЖЎРАЕВА, «Norma» МЧЖ эксперти.

19. Тижорат банклари ўзаро келишилган шартлар асосида лизинг берувчига интенсив боғ, тоқзор ёки иссиқхона сотиб олиш учун тижорат кредити ажратиши мумкин.

20. Тасодифан нобуд бўлиши, йўқолиши, ўғирланиши, шикастланиши, бузилиши ва барвақт эскириши хавфи билан боғлиқ бўлган тарздаги ҳар қандай етказиши мумкин бўлган зарардан лизинг объектини сўғурталаш тарафларнинг келишувига биноан амалга оширилади. Бундай келишув бўлмаган тақдирда, лизинг олувчи лизинг объекти сўғуртаси учун жавоб беради.

21. Лизинг объекти қийматининг 20 фоизидан кам бўлмаган миқдордаги аванс (бўнак) маблағ тўлангандан сўнг лизинг берувчи ўн кун муддатда лизинг объектини лизинг олувчига қабул қилиш – топириш далолатномаси асосида топиради.

Лизинг тўловларининг қолган қисми шартноманинг бутун амал қилиш муддатига тақсимланади ва бўлиб-бўлиб тўланади. Лизинг тўловларининг миқдорлари ва даврийлиги лизинг шартномаси билан белгиланади.

22. Лизинг объектига бўлган мулк ҳуқуқи лизинг олувчи томонидан лизинг объекти қиймати тўлиқ тўлангунга қадар лизинг берувчига тегишли бўлади.

23. Лизинг берувчи лизинг муддати давомида лизинг объектидан мақсадли фойдаланилишини ва лизинг тўловлари ўз вақтида тўлаб борилишини назорат қилади.

24. Лизинг объектидан мақсадсиз фойдаланилганда ёки лизинг тўловлари лизинг шартномасида белгиланган муддатларда амалга оширилмаганда лизинг шартномаси бекор қилиниши мумкин.

2-§. Интенсив боғ, тоқзор ёки иссиқхоналарни кредит шартлари асосида бериш

25. Интенсив боғ, тоқзорлар ёки иссиқхоналар кредит шартлари асосида ташаббускорларга берилиши мумкин.

26. Тижорат банклари интенсив боғ ва тоқзорлар ташкил этиш лойиҳаларини молиялаштириш учун – улар ҳосилга киргунга қадар (турига кўра) имтиёзли давр билан, иссиқхона қуриш лойиҳаларини молиялаштириш учун – 1 йиллик имтиёзли давр билан 7 йилгача муддатга ташаббускорларга кредит ажратиши мумкин, «Ҳар бир оила – тадбиркор» дастури ҳамда Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳузуридаги Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари ҳисобига ажратиладиган кредитлар бундан мустасно.

27. Интенсив боғ ва тоқзорлар барпо этиш ҳамда иссиқхона қуриш лойиҳаларини молиялаштириш учун тижорат банклари томонидан кредитлар белгиланган тартибда ажратилади.

28. Кредит фоизи ушбу Низомнинг 5-бандида кўрсатилган ҳар бир молиялаштириш манбаси учун қонун ҳужжатлари-

да белгиланган фоиз ставкаларида қўлланилади. Бунда тижорат банкининг маржаси 4 фоиздан юқори бўлмашлиги лозим.

29. Тижорат банклари ўзаро келишилган шартларда ташаббускорларга интенсив боғ, тоқзор ёки иссиқхона сотиб олиш учун тижорат кредити ажратиши мумкин.

4-БОБ. ИНТЕНСИВ БОҒ, ТОҚЗОРЛАР ЁКИ ИССИҚХОНАЛАРГА БЎЛГАН ҲУҚУҚНИ РАСМИЙЛАШТИРИШ

30. Лизинг берувчи лизинг тўловлари тўлиқ тўлаб бўлингандан сўнг беш кун муддатда лизинг объектининг мулк ҳуқуқини лизинг олувчига ўтказиш тўғрисида далолатнома расмийлаштирилади, лизинг объектининг мулк ҳуқуқини ва эгаллаган ер майдонини лизинг олувчи номига расмийлаштириш тўғрисида туман ҳокимлигига ёзма равишда мурожаат қилади.

31. Сотувчи интенсив боғ, тоқзорлар ёки иссиқхона қиймати ташаббускорлар томонидан тўлиқ тўлаб берилгандан сўнг беш кун муддатда интенсив боғ, тоқзорлар ёки иссиқхонага мулк ҳуқуқини ва улар эгаллаган ер участкасига мерос қилиб қолдирилдиган умрбод эгаллик қилиш ҳуқуқини ташаббускор номига расмийлаштириш тўғрисида туман ҳокимлигига ёзма равишда мурожаат қилади.

32. Туман ҳокимлиги ўн кун муддатда ташаббускорларни (лизинг олувчини) деҳқон хўжалиги сифатида рўйхатдан ўтказиш ва унга интенсив боғ, тоқзорлар ёки иссиқхонага бўлган мулк ҳуқуқини ва улар эгаллаган ер участкасига мерос қилиб қолдирилдиган умрбод эгаллик қилиш ҳуқуқини бериш тўғрисида (ташаббускор юридик шахс бўлса, боғ, тоқзор ёки иссиқхона эгаллаган ер майдонини узоқ муддатли ижарага бериш тўғрисида) қарор қабул қилади.

33. Туман ҳокимининг қарориде деҳқон хўжалигининг интенсив боғ, тоқзор ёки иссиқхонадаги ягона ирригация ва бошқа ягона объектлар бўйича Ўзбекистон Республикаси Ер кодексининг 30-моддасига асосан ўзганиш ер участкасидан чекланган тарзда фойдаланиш ҳуқуқи (сервитут) мавжудлиги ҳамда ердан фойдаланишга оид мажбуриятлар кўрсатилиши шарт.

5-БОБ. ЯКУНЛОВЧИ ҚОЙДАЛАР

34. Барпо этилган интенсив боғ, тоқзор ёки қурилган иссиқхонанинг сифати учун сотувчи масъул ҳисобланади.

35. Лизинг берувчи лизинг даврида лизинг олувчилар томонидан интенсив боғ, тоқзор ёки иссиқхонада экилган кўчатларни (экинларни) белгиланган агротехник талаблар асосида парвартириш ишларини мунтазам назорат қилиб боради.

36. Ушбу Низом талабларининг бузилишида айбдор бўлган шахслар қонун ҳужжатларига мувофиқ жавоб берадилар.

РЕКЛАМА

«КИЧИК КОРХОНА ЭЛЕКТРОН БУХГАЛТЕРИ»

Ўзбек тилидаги қўлланмасини тақдим этамиз

Тошкент ш., Миробод тумани, Таълимаржон кўч., 1/1. Тел. (71) 200-00-90.

E-mail: office@norma.uz, web: www.norma.uz

ЎЗБЕКИСТОН ҚОНУНЧИЛИГИДАГИ ЯНГИЛИКЛАР

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
BAZIRPAR MAҲKAMASINING
ҚАРОРИ

ОИЛАВИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ДАСТУРЛАРИ ДОИРАСИДА БОҒДОРЧИЛИК, УЗУМЧИЛИК ВА ИССИҚХОНА ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА*

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Мева-сабзавотчилик ва узумчилик тармоғини янада ривожлантириш, соҳада кўшилган қиймат занжирини яратишга доир кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» 2019 йил 11 декабрдаги ПҚ-4549-сон қарори ижроси юзасидан, шунингдек, оилавий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш дастурлари доирасида интенсив боғ ва тоқзорлар барпо этиш, иссиқхоналар қуриш ҳамда уларни аҳолига лизинг ва кредит шартлари асосида бериш ҳисобига аҳоли бандлигини, даромадларини ва турмуш даражасини ошириш мақсидида Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, Иқтисодиёт ва саноат вазирлиги, Молия вазирлиги, Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги, Марказий банк ва тижорат банкларининг Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Боғдорчилик ва иссиқхона хўжалигини ривожлантириш агентлиги, Узумчилик ва виночиликни ривожлантириш агентлиги (кейинги ўринларда агентликлар деб аталади) ҳамда Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳузуридаги Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси (кейинги ўринларда Жамғарма деб аталади) томонидан интенсив боғ ва тоқзорлар барпо этиш, иссиқхоналар қуриш ҳамда уларни аҳолига лизинг ва кредит шартлари асосида бериш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

2. Интенсив боғ ва тоқзорлар барпо этиш, иссиқхоналар қуриш ҳамда уларни аҳолига лизинг ва кредит шартлари асосида бериш тартиби тўғрисидаги низом иловага мувофиқ тасдиқлансин.

3. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва туманлар ҳокимликлари агентликларга ҳамда Жамғармага интенсив боғ, тоқзорлар барпо этиш ва иссиқхоналар қуриш учун қишлоқ хўжалигида фойдаланилмаётган очик ер майдонлари, захирада турган ҳосилдорлиги паст бўлган пахта ва галладан қисқарган майдонлар, шунингдек, ярқисиз деб топилган боғ ва тоқзорлар жойлашган ер майдонлари 10 йилгача муддатга вақтинча фойдаланиш шarti билан ажратилишини таъминласин.

4. Белгилансинки:

а) интенсив боғ ва тоқзорлар барпо этиш, иссиқхоналар қуриш ишлари агентликлар ва Жамғарма томонидан, шу-

нингдек, агентликлар билан келишган ҳолда бошқа ташилотлар томонидан амалга оширилади;

б) интенсив боғ, тоқзорлар ва иссиқхоналар тижорат банклари, лизинг компаниялари, Жамғарма ҳамда бошқа ташилотлар томонидан аҳолига лизинг ёки кредит шартлари асосида бериллади;

в) интенсив боғ ва тоқзорлар барпо этиш, иссиқхоналарни қуриш ишлари қуйидаги манбалар ҳисобига молиялаштирилади:

тижорат банкларининг оилавий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш дастурлари, шу жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ҳар бир оила-тадбиркор» дастурини амалга ошириш тўғрисида» 2018 йил 7 июндаги ПҚ-3777-сон қарори асосида «Ҳар бир оила – тадбиркор» дастури (кейинги ўринларда «Ҳар бир оила – тадбиркор» дастури деб аталади) доирасида ажратиладиган кредитлар;

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Боғдорчилик ва иссиқхона хўжалигини ривожлантириш агентлигининг Боғдорчилик ва иссиқхона хўжалигини ривожлантириш жамғармаси маблағлари;

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Узумчилик ва виночиликни ривожлантириш агентлигининг Узум етиштирувчилар ва вино тайёрловчиларни қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари;

Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳузуридаги Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари;

Ўзбекистон Республикаси Бандликка кўмаклашиш давлат жамғармаси маблағлари;

қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа манбалар;

г) интенсив боғ ёки тоқзорлар – улар ҳосилга киргунга қадар (турига кўра) имтиёзли давр билан, иссиқхоналар – бир йиллик имтиёзли давр билан лизинг олувчига етти йилгача муддатта лизингга бериллади;

д) тижорат банклари интенсив боғ ва тоқзорлар ташкил этиш лойиҳаларини молиялаштириш учун – улар ҳосилга киргунга қадар (турига кўра) имтиёзли давр билан, иссиқхона қуриш лойиҳаларини молиялаштириш учун – бир йиллик имтиёзли давр билан етти йилгача муддатга кредит ажратиши мумкин, «Ҳар бир оила – тадбиркор» дастури доирасида

*Ушбу қарор Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) расман эълон қилинган ва 31.01.2020 йилдан кучга кирди.

ҳамда Жамғарма маблағлари ҳисобига ажратиладиган кредитлар бундан мустасно.

5. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда бир ой мuddатда:

аҳолига интензив боғ, тоқзорлар ва иссиқхоналарни лизинг шартлари асосида бериш тўғрисидаги лизинг шартномасининг намунавий лойиҳасини ишлаб чиқсин;

ўзлари қабул қилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ушбу қарорга мувофиқлаштирсин.

6. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш

Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари – молия вазирининг Ж.А.Қўчқоров, Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг аграр ва озиқ-овқат соҳаларини ривожлантириш масалалари бўйича маслаҳатчиси А.Д.Вахабов ва Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ҳўжалиги вазири Ж.А.Ходжаев зиммасига юклансин.

**Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири
А.АРИПОВ.**

Тошкент ш.,
2020 йил 30 январь
52-сон.

ЎзР ВМнинг
2020 йил 30 январьдаги 52-сон қарорига
ИПОВА

ИНТЕНСИВ БОҒ ВА ТОҚЗОРЛАР БАРПО ЭТИШ, ИССИҚХОНАЛАР ҚУРИШ ҲАМДА УЛАРНИ АҲОЛИГА ЛИЗИНГ ВА КРЕДИТ ШАРТЛАРИ АСОСИДА БЕРИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА НИЗОМ

1-БОБ. УМУМЙ ҚОИДАЛАР

1. Ушбу НиЗОм интензив боғ ва тоқзорлар барпо этиш, иссиқхоналар қуриш ҳамда уларни аҳолига лизинг ва кредит шартлари асосида бериш тартибини белгилайди.

2. Ушбу НиЗОмда куйидаги тушунчалардан фойдаланилади:

лизинг объекти – қишлоқ ҳўжалиги махсулотлари етиштириладиган интензив боғ ва тоқзорлар, иссиқхоналар;

лизинг олувчи – лизинг шартномаси бўйича лизинг объектини эгалик қилиш ва фойдаланиш учун олаётган жисмоний ёки юридик шахс;

лизинг тўловлари – лизинг олувчи томонидан лизинг берувчига лизинг объекти қийматини қоплаш учун тўланадиган тўловлар, фоиз (устама) тўловлари, шунингдек, лизинг объектини барпо этиш, қуриш, сотиб олиш, етказиб бериш билан боғлиқ бўлган барча харажатларни қоплаш учун тўланган тўловлар йиғиндиси;

ташаббускорлар – интензив боғ, тоқзор ёки иссиқхонага талабгор бўлган Ўзбекистон Республикаси фуқароси ёки қишлоқ ҳўжалиги ташкилоти.

3. Интензив боғ ва тоқзорлар барпо этиш, иссиқхоналар қуриш ишлари Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Боғдорчилик ва иссиқхона ҳўжалигини ривожлантириш агентлиги ҳамда Узумчилик ва виночиликни ривожлантириш агентлиги, Ўзбекистон фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳузуридаги Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси, шунингдек, Боғдорчилик ва иссиқхона ҳўжалигини ривожлантириш агентлиги ёки Узумчилик ва виночиликни ривожлантириш агентлиги билан келишган ҳолда бошқа ташкилотлар томонидан амалга оширилади.

4. Интензив боғ, тоқзорлар ва иссиқхоналар ташаббускорларга лизинг ва кредит шартлари асосида тижорат банклари, лизинг ташкилотлари (кейинги ўринларда лизинг берувчи деб аталади) ва Ўзбекистон фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳузуридаги Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси ҳамда бошқа ташкилотлар томонидан берилади.

5. Интензив боғ ва тоқзорлар барпо этиш, иссиқхоналар қуриш ишлари куйидаги манбалар ҳисобига молиялаштирилади:

тижорат банкларининг оилавий тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш дастурлари, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ҳар бир оила-тадбиркор» дастурини амалга ошириш тўғрисида» 2018 йил 7 июндаги ПҚ-3777-сон қарори асосида «Ҳар бир оила – тадбиркор» дастури (кейинги ўринларда «Ҳар бир оила – тадбиркор» дастури деб аталади) доирасида ажратиладиган кредитлар;

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Боғдорчилик ва иссиқхона ҳўжалигини ривожлантириш агентлигининг Боғдорчилик ва иссиқхона ҳўжалигини ривожлантириш жамғармаси маблағлари;

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги ҳузуридаги Узумчилик ва виночиликни ривожлантириш агентлигининг Узум етиштирувчилар ва вино тайёрловчиларни қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари;

Ўзбекистон фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳузуридаги Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари;

Ўзбекистон Республикаси Бандликка кўмаклашиш давлат жамғармаси маблағлари;

қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа манбалар.

6. Интензив боғ ва тоқзорлар барпо этиш, иссиқхоналар қуриш ҳамда уларни аҳолига лизинг ёки кредит шартлари асосида бериш ушбу НиЗОмга 1-иловага** мувофиқ схема бўйича амалга оширилади.

2-БОБ. ИНТЕНСИВ БОҒ, ТОҚЗОРЛАР БАРПО ЭТИШ ВА ИССИҚХОНАЛАР ҚУРИШ

7. Туман ҳокимлиги:

фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари билан биргаликда интензив боғ, тоқзор ёки иссиқхонага талабгор бўлган ташаббускорларнинг дастлабки рўйхатини ушбу НиЗОмга 2-иловада** келтирилган жадвалга мувофиқ шакллантиради;

интензив боғ, тоқзор барпо этиш ёки иссиқхона қуриш

**НиЗОмга 1–2-иловалар «СБХ»да берилмайди. Ҳужжатнинг тўлиқ матни билан «Норма» АҚТ ва nrm.uz сайтида танишиш мумкин.

3-БОБ. ИНТЕНСИВ БОҒ, ТОКЗОР ЁКИ ИССИҚХОНА ЛАЙИҲАНИ ЛАЗИНГ ВА КРЕДИТ ШАРТЛАРИ АСОСИДА БЕРИШ

лойиҳасини амалга ошириш тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги ҳўзуридаги Боғдорчилик ва иссиқхона ҳўжалигини ривожлантириш агентлиги, Узумчилик ва виночиликни ривожлантириш агентлиги ёки Ўзбекистон фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳўзуридаги Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармасига (кейинги ўринларда сотувчи деб аталади) ёзма равишда мурожаат қилади.

8. Сотувчи интенсив боғ, токзор ёки иссиқхонани ташаббускорларга лизинг ёки кредит шартлари асосида бериш учун лизинг берувчини ёки тижорат банкни аниқлайди, икки ой муддатда туман ҳўкимлиги томонидан таклиф этилаётган ер майдонининг тупроқ-иқлим шароити, сув таъминоти ҳамда ташаббускорларнинг талабини инобатга олган ҳолда интенсив боғ, токзор барпо этиш ёки иссиқхона қуриш лойиҳасини ишлаб чиқиб тасдиқлайди ва туман ҳўкимлигига тақдим этади.

9. Туман ҳўкимлиги тақдим этилган интенсив боғ, токзор барпо этиш ёки иссиқхона қуриш лойиҳасини ташаббускорлар билан келишган ҳолда уларнинг якуний рўйхатини ушбу Низомга 2-иловада** келтирилган жадвалга мувофиқ тасдиқлайди.

10. Туман ҳўкимлиги ўн кун муддатда қишлоқ ҳўжалигига фойдаланилмаётган очиқ ер майдонлари, захирада турган ҳўсилдорлиги паст бўлган пахта ва галладан қисқарган майдонлар, шунингдек, эроқсиз деб топилган боғ ва токзорлар жойлашган ерларда интенсив боғ, токзор барпо этиш учун 10 гектардан, иссиқхона қуриш учун 3 гектардан кам бўлмаган ер майдонини сотувчига 10 йилгача муддатга вақтинча фойдаланиш шarti билан ажратади.

Истисно ҳўллarda ер участкасининг жойлашуви, контур яхлитлиги ва бошқа шароитларидан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси билан келишилган ҳолда интенсив боғ ва токзор барпо этиш учун 5 гектардан кам бўлмаган ер майдони ажратилиши мумкин.

11. Сотувчи интенсив боғ, токзор барпо этиш ёки иссиқхона қуриш учун ер майдони ажратилгандан сўнг ўн кун муддатда:

лизинг объектини сотиш юзасидан лизинг берувчи билан шартнома имзолайди, Ўзбекистон фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳўзуридаги Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси бундан мустасно;

интенсив боғ, токзор ёки иссиқхонани ташаббускорларга кредит шартлари асосида бериш бўйича тижорат банки билан битим тузади.

12. Сотувчи интенсив боғ, токзор барпо этиш ёки иссиқхона қуриш лойиҳасини амалга оширишда танлов савдолари ташкил этувчиларни, лойиҳачи ташкилотларни, шунингдек, таъминотчи ва қурилиш ташкилотларини белгиланган тартибда жалб қилиши мумкин, шунингдек, маҳаллий ва хорижий маслаҳатчиларни (экспертларни) ёллаши мумкин.

1-§. Интенсив боғ, токзор ёки иссиқхона лизинг шартлари асосида бериш

13. Лизинг берувчи лизинг олувчи билан лизинг шартномасини имзолайди ҳамда лизинг олувчи ўн беш кун муддатда лизинг объекти қийматининг 20 фоиздан кам бўлмаган миқдорда аванс (бўнак) маблағни лизинг берувчига тўлаб беради.

14. Лизинг берувчи лизинг объекти қийматининг 20 фоиздан кам бўлмаган миқдорда аванс (бўнак) маблағни сотувчига тўлаб беради.

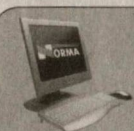
Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги ҳўзуридаги Боғдорчилик ва иссиқхона ҳўжалигини ривожлантириш агентлигининг Узум етиштирувчилар ва вино тайёрловчиларни қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари ҳисобига барпо қилинадиган боғ ва токзорлар ёки қуриладиган иссиқхоналар қийматининг қолган қисми сотувчи билан лизинг берувчи ўртасида тузиладиган олди-сотди шартномасига мувофиқ бўлиб-бўлиб тўланади.

15. Аванс (бўнак) маблағ тўлаб берилгандан сўнг сотувчи ва лизинг берувчи ўртасида тузилган олди-сотди шартномаси билан сотувчининг розилик хати лизинг объектига бўлган мулк ҳўқуқи ва эгаллаб турган ер участкасига бўлган ҳўқуқ лизинг берувчи номига давлат рўйхатидан ўтказиш учун асос ҳисобланади.

16. Давлат хизматлари маркази орқали ҳудудий туман ер тузиш ва қўчмас мулк кадастри филиали лизинг объекти эгаллаган ер майдонини ушбу Низомнинг 10-бандида кўрсатилган муддат ва шартлар асосида лизинг берувчи номига белгиланган тартибда расмийлаштириб беради.

17. Лизинг объекти, жумладан, интенсив боғ ёки токзор — улар ҳўсилга киргунга қадар (турига кўра) имтиёзли давр билан, иссиқхона — бир йиллик имтиёзли давр билан лизинг олувчига етти йилгача муддатга лизингга берилади. Бунда имтиёзли давр асосий қарзга нисбатан татбиқ этилади, «Ҳар бир оила — тадбиркор» дастури ҳамда Ўзбекистон фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ҳўзуридаги Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгаларини қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари ҳисобига амалга ошириладиган лизинг объектлари бундан мустасно.

18. Лизинг фоиз ставкаси ушбу Низомнинг 5-бандида назарда тутилган ҳар бир молиялаштириш манбаи учун қонун ҳужжатларида белгиланган фоиз ставкаларига лизинг берувчининг маржаси қўшиб ҳисобланган ҳолда белгиланади. Бунда лизинг берувчининг маржаси 4 фоиздан юқори бўлмаслиги лозим.

АЙЛАНМАДАН ОЛИНАДИГАН СОЛИҚНИ КИМЛАР ТЎЛАЙДИ

? Ишлаб чиқариш корхонаси 2019 йилда ЯСТ тўлаган. Ассортиментни кўпайтириш ва маҳсулот сифатини ошириш мақсадида шартнома бўйича янги ускуна импорт қилди. Шунингдек импорт бўйича 3 000 ш.б.га, яъни шартнома тузмасдан ипларни бепул олди. 2019 йил якунларига кўра корхонанинг жами даромади 1 млрд сўмдан ошади. Корхона ҚҚС ва фойда солигини тўлашга ўтиши лозимми?

– 2019 йил 1 октябрдан бошлаб товарларни импорт қилувчи тадбиркорлик субъектлари, товарларни (ишларни, хизматларни) сотишдан тушум миқдоридан қатъи назар, ҚҚС тўловчилари ҳисобланадилар (27.06.2019 йилдаги ПФ-5755-сон Фармон). Бунда импорт қилинган товарлар қандай мақсадга мўлжалланганлиги (ўз эҳтиёжи учун ёки сотиш учун) аҳамият касб этмайди. Шу боис товарни қайта сотишингиз ёки ундан ўзингиз асосий восита сифатида фойдаланишингиздан қатъи назар, корхонангиз ҚҚС тўлашга ўтиши лозим. Ускуналар импорт қилинган ойдан кейинги ойнинг 1-санасидан бошлаб ҚҚС тўлашингиз керак. 2020 йил 1 январгача ЯСТ тўловчилар ҚҚСни ихтиёрий асосда тўлашга ҳақли бўлган.

2020 йил 1 январдан бошлаб янги тахрирдаги Солиқ кодекси (30.12.2019 йилдаги УРҚ-599-сон Қонун билан тасдиқланган) амал қилмоқда. Унга мувофиқ ЯСТ ўрнига айланмадан олинадиган солиқ киритилган, у ҚҚС ва фойда солигининг ўрнига тўланади (Солиқ кодексининг XX бўлими).

2019 йил якуни бўйича жами даромадлари 1 млрд сўмдан ошмаган, 2019 йилда товарлар импортини амалга оширганлиги муносабати билан ҚҚСни тўлашга ўтган юридик шахслар жорий йил 1 январдан бошлаб, агар уларда 2020 йилда товарларни етказиб бериш ва (ёки) олиб кириш бўйича импорт контракти мавжуд бўлмаса, айланмадан олинадиган солиқни тўлашга ўтиш ёки ҚҚС ва фойда солигини тўлашни танлаш ҳуқуқига эга (МВ ва ДСҚнинг 10.01.2020 йилдаги 06/04-01-32/59-сон ва 17/3-00726-сон ахборот хати 4-банди).

Бироқ 2019 йил учун корхонангизнинг жами даромади 1 млрд сўмдан ошган. Бундай корхоналар 2020 йил 1 январдан айланмадан олинадиган солиқни тўлаши мумкин эмас (Солиқ кодексининг 461-моддаси 1-қисми 1-банди). Улар фойда солиғи ва ҚҚС тўлайдилар.

Азизахон ТОШХЎЖАЕВА,
«Norma» МЧЖ эксперти.

НОРЕЗИДЕНТ УЛУШИНИ НОРЕЗИДЕНТГА СОТГАНДА

? Қўшма корхонанинг хорижий муассиси (юридик шахс) ўз улушини устав капиталига киритилган ҳиссага тенг қиймат бўйича бошқа хорижий юридик шахсга сотган. Мазкур операция бўйича қандай солиқ оқибатлари юзага келади?

– Томонларда муайян шартларда фойда солиғини тўлаш мажбурияти юзага келмайди.

Устав фондидаги улуш бир юридик шахс – норезидент томонидан бошқа юридик шахс – норезидентга реализация қилинганда, бундан олинган даромадлар улушни реализация қилиш суммасининг уни ҳужжатлар билан тасдиқланадиган сотиб олиш қийматидан ошган суммаси сифатида аниқланади. Мол-мулкни сотиб олиш қийматини тасдиқлайдиган ҳужжатлар мавжуд бўлмаганда, солиқ агенти томонидан мол-мулкни реализация қилиш қийматидан келиб чиққан ҳолда солиқ ушлаб қолинади (янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 356-моддаси 3-қисми).

Мол-мулкни реализация қилувчи норезидент харидор – солиқ агентига мол-мулкни сотиб олиш қийматини тасдиқловчи ҳужжатларнинг (улар мавжуд

бўлган тақдирда) кўчирма нусхаларини тақдим этиши шарт. Солиқ агенти тақдим этилган ҳужжатлар асосида солиқ базасидан ҳамда солиқ ставкаларидан келиб чиққан ҳолда солиқ суммасини ҳисоблаб чиқаради ва ушлаб қолади (янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 356-моддаси 4-қисми).

Сотувчи томонидан УФдаги улуш харидорига унинг харид қиймати тўғрисидаги ёки УФга ҳисса сифатида киритилган мол-мулк қиймати тўғрисидаги ҳужжатлар тақдим этилган бўлса, ва ушбу қиймат реализация қийматидан ошмаса ёки унга тенг бўлса, солиқ солинадиган даромад юзага келмайди.

Юридик шахсларнинг устав фондидаги (устав капиталдаги) улушларини реализация қилиш ҚҚС солишдан озод этилади (янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 244-моддаси 1-қисми 3-банди).

ЖАМОАТ ЭҲТИЁЖИ УЧУН

? Корхона (умумбелгиланган солиқларни тўловчи) истироҳат боғи ҳудудига ўз ҳисобидан ҳожатхона курган ва 2019 йил декабрда давлат томонидан уни қабул қилиш далолатномасини олган. Дастлабки қиймат ҳожатхона қурилишига кетган барча харажатларни ҳисобга олган ҳолда 44 млн сўмни ташкил этган.

Қайси солиқ тури бўйича солиқ солинадиган база ҳожатхонани реконструкция қилиш, капитал таъмирлаш ва қуришга йўналтирилган 100 млн сўмгача бўлган суммага камайтирилади ҳамда ушбу имтиёз қайси ҳужжатда назарда тутилган?

– Президентнинг 7.02.2018 йилдаги ПҚ-3514-сон қарори билан янги норма киритилган, унга мувофиқ фойда солиғи бўйича солиқ солинадиган база куйидаги суммаларга камайтирилиши мумкин:

- 100 млн сўмгача – 2020 йилнинг 1 январига қадар аҳолига ва сайёҳларга хизмат кўрсатиш объектларида тегишли гигиена нормативларига мувофиқ келадиган замонавий санитария-гигиена тармоқларини қайта тиклаш, капитал таъмирлаш ва қуришга йўналтирилган харажатлар;

- 12 млн сўмгача – ҳар йили 2025 йилнинг 1 январига қадар гигиена нормативларига мувофиқ келадиган санитария-гигиена тармоқларини, шу жумладан фаррошлар иш ҳақи, гигиена, тозалаш ва ювиш воситаларини сотиб олиш, коммунал харажатларни тўлашга йўналтирилган харажатлар.

Хўжалик юритувчи субъектларнинг солиқ солинадиган базасини алоҳида харажатлар бўйича камайтириш тартиби Низомда (АВ томонидан 13.08.2018 йилда 3053-сон билан рўйхатдан ўтказилган) белгиланган. Унга мувофиқ юридик шахсларнинг фойда солиғи бўйича солиқ солинадиган базаси 2020 йилнинг 1 январига қадар санитария қоидалари, меъёрлари ва гигиена нормативларига мувофиқ келадиган замонавий санитария-гигиена тармоқларини қайта тиклаш, капитал таъмирлаш ва қуришга йўналтирилган, ҳужжатлар билан тасдиқланган харажатлар суммаларига камайтирилади (Низомнинг 1-банди).

Имтиёзни қўллаш учун Соғлиқни сақлаш вазирлигининг тегишли туман (шаҳар) давлат санитария-эпидемиология назорати марказларининг санитария-гигиена тармоқларининг санитария қоидалари, меъёрлари ва гигиена нормативларига мувофиқ келиши ҳақидаги ҳулосасини олиш лозим.

Сизнинг ҳолатда корхона 2019 йил учун фойда солиғи бўйича солиқ солинадиган базани бир йўла 44 млн сўмга камайтирилиши мумкин.

Бироқ солиқ тўловчи томонидан жорий йил 1 февралгача Марказнинг ҳулосаси олинмаган тақдирда, солиқ тўловчининг ушбу объектнинг тегишли қисмига нисбатан солиқ солинадиган базани камайтиришга бўлган имтиёзи бекор қилинади ва у аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини тақдим этиши лозим (Низомнинг 5-банди).

Замира Жўраева,
«Norma» МЧЖ эксперти.

РЕКЛАМА

«СОЛИҚЛАР: САВОЛЛАР ВА ЖАВОБЛАР»

Ўзбек тилидаги қўлланмасини тақдим этамиз

Тошкент ш., Миробод тумани, Таллимаржон кўч., 1/1. Тел.: (998 71) 200-00-90. E-mail: office@norma.uz, web: www.norma.uz

ФОИЗСИЗ ҚАРЗНИНГ СОЛИҚ ОҚИБАТЛАРИ

? Корхона ягона муассис – жисмоний шахсга фойзсиз молиявий қарз тақдим этди. 2020 йилда жисмоний шахсга фойзсиз молиявий қарз берилиши қандай солиқ оқибатларига олиб келиши мумкин?

– Жисмоний шахсга фойзсиз молиявий қарз берилиши қарз берувчи юридик шахсда ҳам, қарз олувчи жисмоний шахсда ҳам солиқ солишга олиб келмайди.

2020 йилда жисмоний шахс томонидан фойзсиз қарз олинишида қуйидагилар юзга келмайди:

- қарз кайтариш шарти билан берилганлиги сабабли даромад;

- бегараз асосда берилган пул маблағларидан вақтинча фойдаланишдан (фойдаланганлик учун фойз тўланмаган ҳолда) даромад.

Бинобарин, жисмоний шахсда солиқ оқибатлари юзга келмайди.

Солиқ солиш мақсадида янги таҳрирдаги Солиқ кодексининг 299-моддаси 4-қисмида белгиланган фойзсиз асосда қарз олишдан даромадлар фақат юридик шахсларга тегишли бўлади. Жисмоний шахсларнинг даромадлари янги таҳрирдаги Солиқ кодексининг 371-377-моддаларида белгиланган.

Жисмоний шахсга фойзсиз молиявий қарз тақдим этган корхона ҳам даромад олмайди. Унда ҳам солиқ оқибатлари юзга келмайди.

Мазкур нормалар 2007 йилги таҳрирдаги Солиқ кодексига мувофиқ 2020 йил 1 январгача амал қилган.

ҚАНД-ШАКАР УЧУН АКЦИЗ

? 2019 йил декабрда корхона оқ қандни импорт қилган. Божхона тозаловида акциз солиғи тўламаган. 2020 йил 1 январдан оқ қанд импортига 20%лик ставкада акциз солиғи солинади.

Импорт қилинган қандни ички бозорда реализация қилишида акциз солиғи тўланадими?

– Йўқ, импорт қилинган оқ қандни ички бозорда сотишда акциз солиғи тўланмайди.

Импорт қилинган қандни Ўзбекистон ҳудудида реализация қиладиган корхоналар акциз солиғи тўловчиси ҳисобланмайди (янги таҳрирдаги Солиқ кодексининг 283-моддаси).

Акциз тўланадиган товарлар ва хизматларнинг рўйхати ва уларга доир солиқ ставкалари Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисидаги Қонун билан тасдиқланади (янги таҳрирдаги Солиқ кодексининг 289-моддаси 1-қисми). «2020 йилги Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети тўғрисида»ги Қонун билан Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқарилади-

ган товарлар (кўрсатиладиган хизматлар) учун акциз солиғи ставкалари белгиланган (9.12.2019 йилдаги ЎРҚ-589-сон Қонунга 8-ўлова). Хоҳ маҳаллий ишлаб чиқарилган, хоҳ импорт қилинган бўлсин, қанд реализация қилинганда акциз тўланадиган товар ҳисобланмайди.

2020 йил 1 январдан оқ қандни (ТИФ ТН коди – 1701 99) импорт қилишда:

- 20%лик ставка бўйича акциз солиғи (29.06.2018 йилдаги ПҚ-3818-сон қарорга 2-ўлова);

- 20%лик ставка бўйича импорт божхона божи (ПҚ-3818-сон қарорга 1-ўлова) олинади.

Ставкалар товарнинг божхона қиймати-дан фойзларда кўрсатилган.

Товарни импорт қилишда тўланган божхона божи ва акциз солиғи суммаси унинг таннархига киритилади (АВ томонидан 17.07.2006 йилда 1595-сон билан рўйхатдан ўтказилган 4-сон БХМС-нинг 13-банди).

Азизахон ТОШХЎЖАЕВА, «Norma» МЧЖ эксперти.

МАЖБУРИЙ ШАРТЛАР

? Корхона – қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқарувчиси олма етиштиради. Корхона жами даромадининг 100% ўзи ишлаб чиқарган қишлоқ хўжалиги маҳсулотини реализация қилишдан олинади. 2020 йил 1 январгача ЯЕС ва ҚҚС тўлаган.

Корхона фойда солиғини қандай ставка бўйича тўлаши лозим?

– Ўзи ишлаб чиқарган қишлоқ хўжалиги маҳсулотини реализация қилишдан олинган фойда бўйича қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари ноль даражали ставка бўйича фойда солиғини тўлайдилар (Солиқ кодексининг 337-моддаси 1-қисми 3-банди).

Солиқ солиш мақсадида қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари деб бир вақтнинг ўзида қуйидаги иккита шартга жавоб берадиган юридик шахслар эътироф этилади (Солиқ кодексининг 57-моддаси 1-қисми):

- қишлоқ хўжалиги маҳсулотини ишлаб чиқарувчи ва уни бирламчи қайта ишловчи, башарти бундай юридик шахснинг жами даромадида ўзи ишлаб чиқарган қишлоқ хўжалиги маҳсулотини, шу жумладан уни ўзи ишлаб чиқарган қишлоқ хўжалиги хом ашёсини қайта ишлашдан олинган маҳсулотни реализация қилишдан олинган даромадининг улуши солиқ давридаги жами даромаднинг камидан 80%ини ташкил этса;

- ер участкаларига эга бўлган, бу ер участкалари қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқариш учун зарур бўлса.

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари жумласига биологик ресурслардан (хайвонлар ва ўсимликлардан) олинган қуйидаги маҳсулотлар қиради (Солиқ кодексининг 57-моддаси 2-қисми):

- 1) қишлоқ ва ўрмон хўжалиги ўсимлиқшунослиги маҳсулотлари;
- 2) чорвачилик, паррандачилик, асаларичилик маҳсулотлари;
- 3) ипакчилик маҳсулотлари;
- 4) балиқчилик маҳсулотлари ва сувда етиштириладиган экинлар.

Саноатда қайта ишланган қишлоқ хўжалиги маҳсулоти қишлоқ хўжалиги маҳсулоти деб эътироф этилмайди (Солиқ кодексининг 57-моддаси 3-қисми).

Қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчилари, агар ўзи ишлаб чиқарган қишлоқ хўжалиги маҳсулотини реализация қилишдан олинган даромадлари жами даромаднинг 90%дан кўпроғини ташкил этса, фаолиятнинг барча турлари бўйича ноль фойз миқдоридан солиқ ставкасини қўллашга ҳақлидир (Солиқ кодексининг 337-моддаси 3-қисми).

Корхонанинг юқорида айтиб ўтилган талабларга жавоб берса, фойда солиғини ноль даражали ставкада тўлаши мумкин.

ХУСУСИЙ КИЧИК СТАНЦИЯ МАГИСТРАЛЬ ЭЛЕКТР ТАРМОҒИНИНГ БИР ҚИСМИ ЭМАС

? Умумбелгиланган солиқларни тўловчи корхона ўз эҳтиёжи учун бино қуряпти. Қурилиши электр энергияси билан таъминлаш учун кичик трансформатор станцияси, трансформатор ва конденсатор қурилмасини, кейинчалик эса қурилган бинони сотиб олди. Ҳар бир объектнинг қиймати – ЭКИХнинг 20 барава-ридан ошади.

1. Кичик трансформатор станцияси, трансформатор ва конденсатор қурилмасини битта асосий восита комплекти сифатида 0130-счётда ҳисобга олишимиз мумкинми?

2. Унга мол-мулк солиғи солинадими?

1. Ҳа, агар кичик трансформатор станцияси, трансформатор ва конденсатор қурилмаси белгиланган талабларга жавоб берса, улар ягона инвентарь объекти сифатида асосий воситаларни ҳисобга олувчи 0130-«Машина ва асбоб-ускуналар» счётида ҳисобга олинади.

2. Йўқ, корхона томонидан ўз биносини электр энергияси билан таъминлаш учун ўрнатилган кичик трансформатор станцияси мол-мулк солиғи солинадиган объект ҳисобланмайди.

Кўчмас мулк юридик шахсларнинг мол-мулкига солиқ солинадиган объект ҳисобланади.

Темир йўллар, магистраль қувурлар, алоқа ва электр узатиш линиялари, шунингдек мазкур объектларнинг ажралмас технологик қисми бўлган ин-

шоотлар кўчмас мулк жумласига киритилади (Солиқ кодексининг 411-моддаси 2-қисми 3-банди).

Магистраль электр тармоқлари магистраль электр тармоқлари корхонасининг электр тармоғи хўжалиги объектларидан ҳамда юридик шахсларнинг магистраль электр тармоқлари сифатида фойдаланиладиган электр тармоғи хўжалиги объектларидан иборат. Электр энергиясини ҳосил қилувчи корхоналардан ҳудудий электр тармоқлари корхоналарига электр энергиясини узатиш, шунингдек бошқа давлатларнинг электр энергетикаси тизимлари билан ҳамкорлик магистраль электр тармоқлари орқали амалга оширилади («Электр энергетикаси тўғрисида»ги Қонуннинг 14-моддаси).

Замира ЖўРАЕВА, «Norma» МЧЖ эксперти.

ХИСОБВАРАҚ-ФАКТУРАЛАРГА ТУЗАТИШ КИРИТИШ ҚОИДАЛАРИ

? Ташкилот (ЯСТ тўловчи) ижара хизматларини кўрсатади. 2019 йил 1 апрелдан ихтиёрий равишда соддалаштирилган ҚҚСни тўлашга ўтди. Ўтиш даврида даромад 1 млрд сўмдан кам бўлган. 6 ойдан кейин ДСИ соддалаштирилган ҚҚСга ноқонуний равишда ўтилгани тўғрисидаги талабнома юборди ҳамда ЯСТ ва соддалаштирилган ҚҚС бўйича ҳисоботларни қайта топиришни талаб қилди. Такдим этилган ҳисобварақ-фактураларни қандай тўғрилади мумкин? Улар соддалаштирилган ҚҚСиз қайта тузатиладими ёки бутун давр учун битта ҳисобварақ-фактура билан стронолаш мумкинми?

– Солиқ солинадиган базага тузатиш киритишда, хизматларни етказиб берувчи томонидан кўшимча ҳисобварақ-фактура тузилади. Кўшимча ҳисобварақ-фактурада тузатиш киритилаётган ҳисобварақ-фактуранинг рақами ва санаси кўрсатилиши лозим (2007 йилги тахрирдаги Солиқ кодексининг 222-моддаси).

Ташкилотнинг солиқ солинадиган базаси нолгача камайтирилади. Тегишinchа, хизматлар истеъмолчилари-

га кўшимча ҳисобварақ-фактуралар такдим этилиши лозим. Улар илгари такдим этилган ҳар бир ҳисобварақ-фактурага алоҳида тузилиши керак. Бу ҚҚС тўловчи бўлган истеъмолчиларда ҚҚСни тўғри ҳисобга олиш учун муҳимдир, чунки улар сизга тўлаган соддалаштирилган ҚҚСни ҳисобга олган бўлиши мумкин.

Ольга БУСАРОВА,
«Norma» МЧЖ эксперти.

ДАВЛАТ ПЕНСИЯЛАРИГА
СОЛИҚ СОЛИНМАЙДИ

? Ходим 2019 йил декабрдан пенсияга чиққан бўлишига қарамай, ишлашда давом этмоқда. Ишлайдиган пенсионерлар ЖШДСдан озод этиладими?

– Ходим 2019 йилда пенсия олганида унда бошқа даромад юзага келган. 2019 йилда давлат пенсияларига жисмоний шахслардан олинган даромад солиғи солинмаган (2007 йилги тахрирдаги Солиқ кодексининг 179-моддаси 25-банди). 2020 йил 1 январдан бошлаб давлат пенсиялари жами даромад таркибига киритилмайди ва улар ЖШДС солинадиган объект ҳисобланмайди (янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 369-моддаси 1-қисми 7-банди).

Ишлайдиган пенсионер меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромад олади. Шунингдек у бошқа турдаги даромадларни ҳам олиши мумкин. Меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадларга тўлов манбаида ЖШДС солинади (2007 йилги тахрирдаги Солиқ кодексининг 184-моддаси 2-қисми 1-банди; янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 387-моддаси 1-қисми 1-банди). Бошқа турдаги даромадларга ЖШДС солиниши ёки фаолият турига қараб имтиёзли бўлиши мумкин.

? Муассис асосий воситаларни, шу жумладан нефть маҳсулотлари учун резервуарларни киритиш орқали устав фондиди шакллантирди. Резервуар фойдаланиш даврида тўлиқ эскирган ва ярқисиз ҳолга келган. Корхона раҳбарлари уни ҳисобдан чиқаришга қарор қилди. Ҳисобдан чиқариш пайтида жамланган эскириш 100%ни ташкил этади. Бу устав фондидини қайта ташкил этишга олиб келадими?

УФга КИРИТИЛГАН
МОЛ-МУЛКНИНГ ЧИҚИБ КЕТИШИ

– Йўқ, устав фондига ҳисса сифатида киритилган асосий восита тугатилиши натижасида баланстан ҳисобдан чиқарилиши устав фондидини камайишига олиб келмайди.

Устав фондига ҳисса сифатида пул, қимматли қозғалар, бошқа буюм ёки мулк ҳуқуқлар ёки пулда баҳоланган бошқа шахснинг фойдасига воз кечилган ҳуқуқлар киритилиши мумкин. Бундай ҳиссалай корхонага молиявий-хўжалик фаолиятида фойдаланиши учун берилди. Бинобарин, улар реализация

қилиш, бошқа шахсларга бериш, тугатиш натижасида баланстан ҳисобдан чиқарилиши мумкин. Бунда устав фонди миқдори ўзгармайди.

Устав фондига ҳисса сифатида киритилган асосий воситани тугатиш натижасида ҳисобдан чиқаришда, корхона баланстан унинг дастлабки қиймати, жамланган эскириш ва қайта баҳолаш сальдоси ҳисобдан чиқарилади. Мазкур операция устав фондиди ҳисобга олувчи сўғларга тааллуқли бўлмайди ва тегишinchа, унинг қайта ташкил этилишига олиб келмайди.

ЭЪЛОН

«Best Auto Auktsion» МЧЖ бошланғич баҳоси охирида бериш тартибда ўтказилган очик аукцион савдосига таклиф этади!

Савдога «TOSHKENT MEKANIKA ZAVODI» АЖнинг 2020 йил 29 январдаги Д-65-сонли буюртномасига асосан, «TOSHKENT MEKANIKA ZAVODI» АЖнинг «Евразия ТАПО-Диск» МЧЖ ҚК устав фондидидаги 40,49% улуши 18 006 293 621 сўм бошланғич нархда кўйилмоқда.

Аукцион савдоси 2020 йил 26 февраль кунини соат 11.00 да бўлиб ўтади. Аризалар расмий иш кунлари соат 10.00 дан 18.00 гача қабул қилинади (13.00 дан 14.00 гача тушлик). Аризаларни қабул қилиш 2020 йил 25 февраль кунини 18.00 да тўхтатилади.

Юридаги мулк 2020 йил 26 февралдаги савдога сотилмаган тақдирда 7 та такрорий аукцион савдолари ҳафтанинг ҳар душанба кунлари соат 10.00 да бўлиб ўтади. Такрорий савдо кунлари учун аризаларни қабул қилиш такрорий савдо кунларидан бир кун олдин соат 18.00 да тўхтатилади.

Талабгорлар мулк бошланғич баҳосининг 5 фоиздан кам бўлмаган миқдорда закалат пулини «Best auto auktsion» МЧЖнинг АТБ «Капиталбанк» Тошкент шаҳар филиалидаги қуйидаги ҳисобрақамига тўлашлари шарт: х/р: 20208000900805784001, МФО: 00445, СТИР: 305089257.

Савдо ўтказилган манзил: Тошкент шаҳар, Юнусовод тумани, Осие кўчаси, 1-уй. Тел.: (+9985) 144-66-55, +998909004426. Электрон почта манзили: bestautoauksion@mail.ru. Гувоҳнома: №547246.

ҚУРИЛИШИ
ТУГАЛЛАНМАГАН
ОБЪЕКТЛАР БЎЙИЧА
БЎНАК ТЎЛОВИ

? Умумбелгиланган солиқларни тўлайдиган корхона биологик фаол кўшимчаларни ишлаб чиқаради. Фаолият турини кенгайтириш мақсадида бино қуряпти. 2017 йил 5 июлда ҳоқимият томонидан қурилиш учун ер ажратилган, лойиҳа-смета ҳужжатларида қурилиши якунлаш мuddати кўрсатилмаган. 1. Қурилиш учун ер участкаси 2017 йил июлда ажратилган ва ЛСХда қурилиши якунлаш мuddати кўрсатилмаган бўлса, 2019 йил учун мол-мулк солиғи ҳисоб-китобда тугалланмаган қурилишнинг ўртача йиллик қиймати қайси ойдан қўйилади? 2. Қурилиши тугалланмаган объектнинг қиймати ойма-ой ошиб бораётгани сабабли 2020 йилга мол-мулк солиғи бўйича жорий тўловларни ҳисоблаш учун Маълумотномада солиқ базаси қандай ҳисобланади?

1 Қурилиш объектига доир лойиҳа-смета ҳужжатларида қурилишнинг норматив мuddати белгиланмаган бўлса, у ушбу объектларнинг қурилишига ваколатли органнинг рухсати олинган ойдан эътиборан 24 ой ичида қурилиши тугалланмаган объектлар жумласига киритилади (2007 йилги тахрирдаги Солиқ кодексининг 266-моддаси 1-қисми 3-банди). Тугалланмаган қурилиш объектнинг ўртача йиллик қиймати айнан шу ойдан бошлаб 2019 йил учун мол-мулк солиғи бўйича ҳисоб-китобга киритилади.

2 Қурилиши тугалланмаган объектлар бўйича уларнинг ўртача йиллик қиймати солиқ базаси ҳисобланади (янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 412-моддаси 1-қисми 2-банди). Қурилиши тугалланмаган объектларнинг ўртача йиллик қиймати солиқ давридаги ҳар бир ойнинг охири кундаги ҳолатга кўра солиқ солиш объектларининг ўртача йиллик қийматларини кўшишдан олинган сумманинг 1/12 қисми сифатида ортиб борувчи якун билан аниқланади (янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 413-моддаси 1-қисми).

Юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ бўйича жорий тўловлар миқдорини ҳисоблаб чиқариш учун маълумотнома (7-илова, АВ томонидан 21.01.2019 йилда 3126-сон билан рўйхатдан ўтказилган) мўлжалланаётган солиқ базасидан ва тегишли солиқ ставкасидан келиб чиққан ҳолда такдим этилади (янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 417-моддаси 5-қисми). Қурилиши тугалланмаган объектнинг тахминий ўртача йиллик қиймати ни ҳисоблаб чиқишнинг лозим.

Қурилиши тугалланмаган объектларга нисбатан солиқ ставкаси 4% миқдорда белгиланади (янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 415-моддаси 2-қисми).

Эътибор беринг!

Солиқ даврида солиқ бўйича бўнак тўловлар суммаси солиқ ҳисоботида кўрсатилган бюджетга тўланиши лозим бўлган солиқ суммасига нисбатан 10%дан ортиқ камайтирилган тақдирда, солиқ органи бўнак тўловларни солиқнинг ҳақиқий суммасидан келиб чиқиб, пеня ҳисоблаган ҳолда қайтадан ҳисоблаб чиқади (янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 471-моддаси 9-қисми). Қурилиши тугалланмаган объектларга нисбатан қонун ҳужжатларида ошirilган солиқ ставкаларини белгилаш йўли билан таъсир чоралари қўлланилиши мумкин ҳамда Солиқ кодексининг 414-моддасида кўрсатилган солиқ имтиёзлари уларга таъсир этилмайди (янги тахрирдаги Солиқ кодексининг 415-моддаси 3-қисми).

Азизахон ТОШХЎЖАЕВА, «Norma» МЧЖ эксперти.

ФОИЗСИЗ ҚАРЗ: АВВАЛГИ ТАРТИБ ҚОЛДИРИЛДИ

? Умумбелгиланган солиқларни тўловчи хусусий корхона 2020 йилда юридик шахсга фоизсиз молиявий қарз берди. Бунда қандай солиқ оқибатлари келиб чиқиши мумкин?

– Пул маблағларини фоизсиз асосда қарзга олувчи учун солиқ оқибатлари аввалги йиллардагидан фарқ қилмайди.

Қарз берувчига фоизли даромад тўлаш мажбуриятисиз қарз олиш чоғида қарз олувчининг даромади қарз олиш санасида ЎзР Марказий банки томонидан белгиланган қайта молиялаштириш ставкасидан келиб чиққан ҳолда аниқланади. Қарз берувчининг даромадини аниқлашнинг

худди шундай тартиби қарз олиш санасида ставкаси Марказий банк томонидан белгиланган қайта молиялаштириш ставкасидан кам бўлган фоизлар тўлаш шarti билан берилган қарзларга нисбатан ҳам қўлланилади (Солиқ кодексининг 299-моддаси 4-қисми).

Қарз берувчи учун фоизсиз асосда молиявий қарз бериш солиқ оқибатларини келтириб чиқармайди.

ИЖАРАГА БЕРУВЧИ ВА УНИНГ СОЛИҚЛАРИ

? 2020 йилда юридик шахсга мол-мулкни оператив ижарага берган жисмоний шахс – резидент даромад солигини тўлаган тақдирда, ушбу юридик шахс солиқ агенти ҳисобланадими? Ёки йил охирида жисмоний шахснинг ўзи бундай даромадларни декларациялаши лозимми?

– Мол-мулкни ижарага беришдан олинган даромадлар солиқ агентида солиқ солинадиган мулкнинг даромадларга киритилади (Солиқ кодексининг 375-моддаси 3-банди, 387-моддаси 3-банди).

Солиқни тўлов манбаида ҳисоблаб чиқариш, ушлаб қолиш ва бюджетга ўтказиш мажбурияти солиқ агентлари деб эътироф этилган ЎзР юридик шахсларининг зим-

масига юклатилади (Солиқ кодексининг 386-моддаси).

Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган жисмоний шахсларнинг мулкнинг даромадлари, уларга солиқ агентида солиқ солинмаса, декларация асосида солиқ солинадиган даромадларга киритилади (Солиқ кодексининг 393-моддаси 1-қисми).

АВТОМОБИЛНИ СОТИШДА СОЛИҚ ОҚИБАТЛАРИ

? Умумбелгиланган солиқларни тўлайдиган корхона балансида сотиш режалаштирилаётган тўлиқ амортизацияланган транспорт воситаси мавжуд.

Автомобилни сотишда қандай солиқ оқибатлари юзага келиши мумкин?

– Фойда солиғи солиш мақсадида асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан олинган даромад жами даромадга киритилади. Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ аниқландиган, чиқиб кетишдан олинган фойда асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан олинган даромад деб эътироф этилади (Солиқ кодексининг 297-моддаси 3-қисми 6-банди, 298-моддаси 1-қисми). Асосий воситаларни сотишдан олинган фойда ёки зарар уларни сотиш харажатлари, ҚҚС ва қайта баҳолаш сальдосини ҳисобга олган ҳолда,

чиқиб кетаётган активнинг реализация нархи ва қолдиқ қиймати ўртасидаги фарқ сифатида белгиланади (АВ томонидан 29.08.2004 йилда 1401-сон билан рўйхатдан ўтказилган Низомнинг 24-банди).

Корхонанинг узоқ мuddатли активи – автотранспортни реализация қилишда ҚҚС бўйича солиқ солинадиган база унга солиқни киритмаган ҳолда, битим тарафлари томонидан қўлланилган нархдан келиб чиққан ҳолда реализация қилинадиган товарларнинг қиймати сифатида аниқланади (Солиқ кодексининг 248-моддаси 1-қисми).

Замира Жўраева, «Norma» МЧЖ эксперти.

ВАКОЛАТХОНА УЧУН ҲИСОБВАРАҚ-ФАКТУРА

? ҚҚС тўловчи корхона юридик шахсларга, шу жумладан хорижий давлатларнинг ваколатхоналарига хизматлар кўрсатади. 2020 йилда ҳисобварақ-фактураларда ҚҚСнинг қандай ставкаси кўрсатилади?

– 2020 йилда хорижий давлатларнинг ваколатхоналарига товарлар реализация қилишда ва хизматлар кўрсатишда ҳисобварақ-фактура 15%лик ҚҚС билан ёзиб берилади.

Бунда тегишли чет давлатнинг қонун ҳужжатларида Ўзбекистон Республикасининг дипломатик ваколатхоналарига ва уларга тенглаштирилган ваколатхоналарга, ушбу ваколатхона-

ларнинг дипломатик ҳамда маъмурий-техник ходимларига (шу жумладан улар билан бирга яшайдиган оила аъзоларига) нисбатан худди шундай тартиб белгиланган бўлса ёхуд бундай норма Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида назарда тутилган бўлса, ваколатхона етказиб берувчи томонидан тўланган ҚҚСни бюджетдан қайтаради (Солиқ кодексининг 264-моддаси 2-қисми).

ХИЗМАТЛАР ИМПОРТИДА ҚҚС

? Хорижий компанияларнинг дастурий маҳсулотлари лицензияти бўлган корхона улардан фойдаланиш ҳуқуқини сотади ва ҚҚС бўйича солиқ агенти ҳисобланади. Хорижий компаниялар билан шартномаларда Ўзбекистон бюджетига тўланадиган ҚҚС суммаси кўрсатилмаган. Шу боис хизматлар қийматидан келиб чиққан ҳолда ҚҚС суммасини ҳисоблаймиз ва бюджетга тўлаймиз.

1. Корхона хизматларни импорт қилишда етказиб берувчилардан ушлаб қолмасдан, ҚҚСни ҳисобга олишга ҳақлими?
2. Фойда солигини ҳисоблашда тўланган ҚҚС суммаси чегириладими?

1 2020 йил 1 январдан бошлаб дастурий маҳсулотлар лицензиялари бўлган контрагентларнинг хизматлари реализация қилиш жойи Ўзбекистон Республикаси ҳисобланади, чунки корхонагиз Ўзбекистонда рўйхатдан ўтказилган. Хорижий компаниялар эса ҚҚС тўловчиси ҳисобланади (Солиқ кодексининг 237-моддаси 1-қисми 3-банди, 241-моддаси 1, 2-қисмлари). Уларнинг хизматларини харид қилиб, корхонагиз ҚҚС бўйича солиқ агентига айланади ва ушбу айланма бўйича солиқ тўлаш шарт бўлади. Солиқ базаси ҚҚС ҳисобга олинган ҳолда реализация қилишдан олинган даромаднинг суммаси

сифатида аниқланади. Контрактнинг шартларига мувофиқ хорижий компания хизматларни Ўзбекистонда тўланадиган ҚҚСни ҳисобга олмасдан тақдим этса, солиқ базаси кўрсатилган хизматлар қийматидан келиб чиққан ҳолда ҚҚСни ҳисобга олмасдан аниқланади. Бундай ҳолда солиқ агенти сифатида корхонагиз тегишли солиқ суммасини муस्ताқил тарзда ҳисоблаб чиқариши ва бюджетга ўтказиши шарт (Солиқ кодексининг 255-моддаси 1-7-қисмлари). ҚҚС тўланганлигини тасдиқловчи тўлов ҳужжати Солиқ кодексининг 37-бобига мувофиқ тўланган солиқ суммасини ҳисобга киритиш ҳуқуқини беради.

2 Корхонагиз ҚҚС тўловчиси бўлган хорижий компаниядан солиқ суммасини ҳисоблаб чиқариши, ушлаб қолиши ва уни бюджетга ўтказиши шарт (Солиқ кодексининг 255-моддаси 6-қисми). Бироқ контракт шартларига мувофиқ Ўзбекистонда тўланадиган ҚҚСни ҳисобга олмаган ҳолда хорижий компания томонидан хизматлар

кўрсатилганлиги сабабли ҚҚСни ўз харажатларингизга ҳисоблайсиз ва бюджетга тўлайсиз.

Бошқа шахслар учун тўланган солиқлар фойда солиғини ҳисоблашда чегириб ташланмайдиган харажатлар жумласига киритилади (Солиқ кодексининг 317-моддаси 11-банди).

Азизахон Тошхўжаева, «Norma» МЧЖ эксперти.

АВНИ БЕПУЛ БЕРИШ

? Умумбелгиланган солиқларни тўловчи давлат корхонаси ВМнинг қарорига асосан асосий воситалар ва товар-моддий захираларни бошқа ички идоравий ташиқлотларга бепул беришти.

Бепул беришдан кўрилган зарарни 9430-«Бошқа операцион харажатлар» счётига кiritиш тўғри бўладими?

– Ҳа, ТМҚ ва бошқа активларни бепул беришдан кўрилган зарар 9430-«Бошқа операцион харажатлар» счётида акс эттирилади (ВМнинг 5.02.1999 йилдаги 54-сон қарори билан тасдиқланган Низомнинг 2.3.15.11-банди; Йўриқноманинг 407-банди, АВ томонидан 23.10.2002 йилда 1181-сон билан рўйхатдан ўтказилган 21-сон БҲМСга 2-илова).

Асосий воситаларнинг бепул берилиши муносабати билан уларни ҳисобдан чиқариш

бўйича провoдкалар Низомнинг (АВ томонидан 29.08.2004 йилда 1401-сон билан рўйхатдан ўтказилган) 35-бандида қайд этилган.

Бошқа активларни бепул берилиши муносабати билан ҳисобдан чиқаришда 9210-«Асосий воситаларнинг чиқиб кетиши» счёти ўрнига 9220-«Бошқа активларнинг чиқиб кетиши» счётидан фойдаланган ҳолда худди шундай провoдкалар амалга оширилади (Йўриқноманинг 390-моддаси).

ТИББИЙ ХИЗМАТЛАРГА МАҚСАДЛИ ИМТИЁЗ

? Президентнинг 1.04.2017 йилдаги ПҚ-2863-сон қарорига биноан мақсадли имтиёзга эгамиз. Кам таъминланган оилаларга 6 млн сўмлик тиббий хизматлар кўрсатдик. Бемор кассага 2 млн сўм нақд пул тўлади (чек берилди).

Тиббий хизматлар кўрсатишга солиқ имтиёзларидан мақсадли фойдаланилганлиги қайси провoдкалар билан акс эттирилади?

– Бюджетга тўланадиган солиқлар ва мажбурий тўловларни тўлаш бўйича берилган имтиёзларни расмийлаштириш ва бухгалтерлик ҳисобида акс эттиришда Юридик шахсларга солиқлар, божхона ва мажбурий тўловларни бюджетга тўлаш бўйича берилган

имтиёзларни расмийлаштириш ва бухгалтерлик ҳисобида акс эттириш тартиби тўғрисида низом қондаларига (АВ томонидан 2.04.2005 йилда 1463-сон билан рўйхатдан ўтказилган) амал қилиш лозим.

Хўжалик операциясининг мазмуни	Счётлар корреспонденцияси	
	дебет	кредит
Ҳисобланган солиқлар бўйича мақсадли маблағлар акс эттирилди	6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарз (солиқ ва божхона имтиёзлари)»	8840-«Мақсадли фойдаланадиган солиқ имтиёзлари»
Тиббий хизматлар кўрсатишга йўналтирилган мақсадли маблағлар ҳисобдан чиқарилди	8840-«Мақсадли фойдаланадиган солиқ имтиёзлари»	9030-«Ишлар бажариш ва хизматлар кўрсатишдан даромадлар»

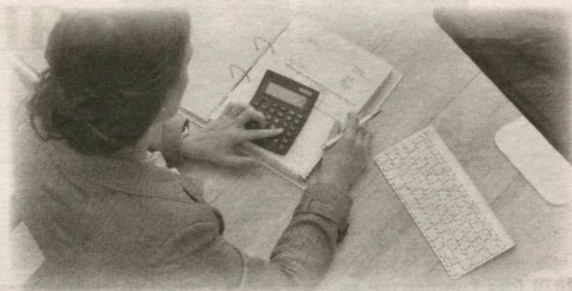
? Умумбелгиланган солиқларни тўлайдиган корхона улгуржи савдо билан шугулланади ва товарларни лизингга беради. Корхона товарни лизингга бериш чоғида объектининг дастлабки қийматига, яъни ҚҚСни ҳисобга олган ҳолда тушум суммасига ҳисобварақ-фактура ёзиб беради.

1. Объектни лизингга беришда ҳисобварақ-фактура тақдим этилиши лозими?
2. Ҳар бир лизинг тўловига ҳисобварақ-фактура ёзиб бериладими?

ЛИЗИНГ ТЎЛОВИГА ХИСОВВАРАҚ-ФАКТУРА

1 Мол-мулкни лизингга бериш товарларни реализация қилиш бўйича айланма ҳисобланади (Солиқ кодексининг 239-моддаси 1-қисми 3-банди). Бунда ҚҚС тўлаш мажбурияти юзга келадиган бўлса, ҳисобварақ-фактурани расмийлаштириш лозим.

2 Йўқ, тақдим этилмайди. Бунда тегишли ҳужжатлар (лизинг шартномасининг таркибий қисми бўлган лизинг тўловлари жадвали; ҳисобварақ; лизингга олувчига лизинг тўловларини тўлаш учун юборилган ёзма билдириш ва шу қабул) билан расмийлаштирилган ҳар бир лизинг тўловига ҳисобварақ-фактура ёзилмайди (Низомнинг 3-банди, ВМнинг 25.06.2019 йилдаги 522-сон қарорига 1-илова).

ҚЎШИМЧА ҲИСОБЛАНГАН СОЛИҚЛАР БЎЙИЧА ПРОВOДКАЛАР

? Солиқ органи томонидан ўтказилган хронометраж текширув натижасига қўра қўшимча ҳисобланган солиқлар (ҚҚС ва фойда солиғи) қандай бухгалтерия провoдкалари билан акс эттирилади?

– Хронометраж текширувлари натижалари бўйича қўшимча ҳисобланган ҚҚС суммаси қуйидаги провoдкалар билан акс эттирилади (ВМнинг 5.02.1999 йилдаги 54-сон қарори билан тасдиқланган Низомнинг 2.3.14-банди):

Дт 9430-«Бошқа операцион харажатлар»

Кт 6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлари бўйича)».

Этибор беринг!

Солиқ текширувлари натижалари бўйича қўшимча ҳисобланган ҚҚС билан боғлиқ корхона харажатлари фойда солиғи бўйича солиқ базасини аниқлаида чегириб ташиланмайдиган харажатлар жумласига киритилади (Солиқ кодексининг 317-моддаси 12-банди).

Фойда солиғи бўйича қўшимча ҳисобланган суммани қуйидаги провoдкалар орқали акс эттиринг (Йўриқноманинг 430-банди, АВ томонидан 23.10.2002 йилда 1181-сон билан рўйхатдан ўтказилган 21-сон БҲМСга 2-илова):

Дт 9810-«Фойда солиғи бўйича харажатлар»

Кт 6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлари бўйича)».

Замира ЖўРАЕВА, «Norma» МЧЖ эксперти.

«ТЎЛОВСИЗ» ЁЗУВИНИ КИРИТИНГ

? 2020 йилда корхона Бокс федерациясига олинган товарнинг бир қисмини бепул беришти. Асос – бепул бериш шартномаси. Ҳомийлик ёки меценатлик ёрдами кўрсатилмаган. Кейинчалик корхона бундан ҳеч қандай фойда кўрмайди. Ҳисобварақ-фактура қандай расмийлаштирилади?

– Товарларни бепул бериш қуйидаги шартлардан ҳеч бўлмаганда бирига риоя этилганда иктисодий жиҳатдан ўзини оқлайди деб эътироф этилади (Солиқ кодексининг 239-моддаси 3-қисми):

1) даромад олишга қаратилган фаолиятни амалга ошириш мақсадида ишлаб чиқарилган бўлса;

2) шундай тадбиркорлик фаолиятини сақлаш ёки ривожлантириш учун зарур бўлса ва харажатларнинг тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқлиги асосланган бўлса;

3) қонун ҳужжатларининг қондаларидан келиб чиқса.

Товарни бепул бериш, бундан шундай бериш иктисодий жиҳатдан ўзини оқлайдиган ҳоллар мустасно, товарларни реализация қилиш бўйича айланма ҳисобланади ва унга ҚҚС солинади (Солиқ кодексининг 239-моддаси 1-қисми 2-банди).

Бундай ҳолатда ҳисобварақ-фактура худди одатий ҳолдагидек расмийлаштирилади. «Жами тўлов» устунида «Тўлов-сиз» ёзуви қайд этилади.

Азизахон ТОШХЎЖАЕВА, «Norma» МЧЖ эксперти.

ЯНГИ КОДЕКСНИ ЎРГАНИБ:

2020 йил 1 январдан кучга кирган Солиқ кодексининг янги таҳририда жуда кўп янгиликлар ва ўзгартиришлар мавжуд. Мазкур мақолада асосий эътиборни солиқ текширувларига оид янгиликларга қаратмоқчимиз. Аввало, янги таҳрирдаги Солиқ кодексидан (кейинги ўринларда – Янги кодекс деб юритилади) тadbиркорлик субъектларининг фаолият юритишлари учун ижобий таъсир кўрсатадиган қатор ўзгаришлар борлигини таъкидлаш лозим.

Солиқ назорати шакллари сони кескин қисқарди

Янги қонунчилигимиз бўйича эндиликда солиқ назорати фақатгина 2 шаклда: солиқ текширувлари ва солиқ мониторингини шаклида амалга ошириладиган бўлди. Таққослайдиган бўлсак, олдинги таҳрирдаги Солиқ кодексидан (кейинги ўринларда – олдинги Кодекс деб юритилади) 13 хил солиқ назорати шакллари назарда тутилган эди. Албатта, солиқ назорати шакллари кескин қисқариши тadbиркорлик субъектлари учун яхши янгилик деб ҳисоблашимиз мумкин.

Олдинги Кодекс деб юритилади) 13 хил солиқ назорати шакллари назарда тутилган эди. Албатта, солиқ назорати шакллари кескин қисқариши тadbиркорлик субъектлари учун яхши янгилик деб ҳисоблашимиз мумкин.

Муқобил солиқ текширувининг Янги кодексдан ўрин олмаганлиги

Яна битта яхши янгилик – жуда кўпчиликнинг эътирозларига сабаб бўлган, Янги кодекс лойиҳасида амалга киритиш назарда тутилган «муқобил солиқ текшируви» ҳужжатда ўз ўрнига эга бўлмади. Мазкур норма www.regulation.gov.uz да кўпчилик томондан салбий қабул қилинган эди. Чунки Президентнинг 2016 йил 5 октябрдаги ПФ-4848-сон «Тadbиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир кўшимча чора-тadbирлар тўғрисида»ги Фармонида асосан 2017 йилнинг 1 январидан бошлаб бекор қилинган муқобил текширувларининг яна солиқ қонунчилигига киритилиши тadbиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш бўйича ишончларининг пасайишига олиб келиши мумкин эди.

Яна битта яхши янгилик – жуда кўпчиликнинг эътирозларига сабаб бўлган, Янги кодекс лойиҳасида амалга киритиш назарда тутилган «муқобил солиқ текшируви» ҳужжатда ўз ўрнига эга бўлмади. Мазкур норма www.regulation.gov.uz да кўпчилик томондан салбий қабул қилинган эди. Чунки Президентнинг 2016 йил 5 октябрдаги ПФ-4848-сон «Тadbиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир кўшимча чора-тadbирлар тўғрисида»ги Фармонида асосан 2017 йилнинг 1 январидан бошлаб бекор қилинган муқобил текширувларининг яна солиқ қонунчилигига киритилиши тadbиркорлик субъектларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш бўйича ишончларининг пасайишига олиб келиши мумкин эди.

Солиқ текширувлари турлари аниқлаштирилди

Олдинги кодексда солиқ текширувлари шакллари ҳамда турларга ажратилган эди. Шунинг учун солиқ тўловчиларда тушунмовчиликларни келтириб чиқарар эди. Янги кодекс 137-моддасига кўра солиқ текширувларининг 3 та тури ўтказилади ҳолос: камерал солиқ текшируви, сайёр солиқ текшируви, солиқ аудити. Яъни солиқ текширувлари шакллари ажратилмаган.

Олдинги кодексда солиқ текширувлари шакллари ҳамда турларга ажратилган эди. Шунинг учун солиқ тўловчиларда тушунмовчиликларни келтириб чиқарар эди. Янги кодекс 137-моддасига кўра солиқ текширувларининг 3 та тури ўтказилади ҳолос: камерал солиқ текшируви, сайёр солиқ текшируви, солиқ аудити. Яъни солиқ текширувлари шакллари ажратилмаган.

Юқоридан қайд этилган ижобий ўзгаришлар билан бир қаторда, фикримизча, Янги кодексда солиқ текширувлари бобида амалиётда муаммо туғдириши мумкин бўлган ва тadbиркорлик фаолиятини юритиш учун ноқулай бўлган қуйидаги жиҳатлар мавжуд.

Иккинчидан, солиқ текшируви муддатлари бўйича муаммолар мавжуд. Сайёр солиқ текшируви 10 кундан кўп бўлмаган муддатда ўтказилиши мумкинлиги (139-модда), солиқ аудити эса 30 кундан ортиқ давом этиши мумкин эмаслиги белгиланган. Аммо 142-моддада солиқ аудитини ўтказиш муддатини

узайтириш қоидалари назарда тутилган бўлиб, унга кўра агар ушбу моддада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, солиқ аудитини ўтказиш муддати 2 ойгача, алоҳида ҳолларда эса – 3 ойгача узайтирилиши мумкин. Мазкур модда олтинчи қисмида солиқ аудитининг умумий муддати олти ойдан ошishi мумкин эмас деб белгиланган. Олдинги кодекс 89-моддасида тadbиркорлик субъектлари фаолиятининг солиқ текширувини ўтказиш муддати 30 календарь кундан ошмаслиги аниқ белгилаб қўйилган эди. Бундан ташқари, тadbиркорлик субъектлари фаолиятининг тегишли солиқ текширувини ўтказиш муддати назорат қилувчи органларнинг асосланган талабномаларига кўра, тadbиркорлик субъектларининг фаолиятини текширишларни мувофиқлаштириш бўйича ваколатли органнинг рухсатномасига биноан фақат бир марта узайтирилиши мумкин эди, тегишли текширувининг узайтирилган муддати уни узайтиришнинг асосий муддатидан ошмаслиги керак эди. Яъни тadbиркорлик субъектлари ҳисобланувчи солиқ тўловчиларни текширишнинг умумий муддати 60 кундан ошмаган.

Янги кодекс 143-моддасига кўра, солиқ органлари солиқ тўловчининг айнан битта давр учун айнан бир хил солиқлар бўйича бир мартадан ортиқ солиқ аудитини ўтказишга ҳақли эмас, бундан солиқ аудитини ўтказиш чоғида солиқ органига маълум бўлмаган янги ҳолатлар аниқланган ҳоллар мустасно. Янги ҳолатлар аниқланган тақдирда, солиқ органи такрорий солиқ аудитини тайинлашга ҳақли. Аммо Янги кодексда такрорий солиқ аудитини тайинлаш ва уларни ўтказиш тартиби аниқлаштирилмаган. Шунингдек мазкур такрорий солиқ аудити муддати аввал ўтказилган солиқ аудити муддатига қўшилиши ёки алоҳида ҳисобланиши лозимлиги ҳам аниқлаштирилмаган. Шунингдек, 158-модда қоидаларига кўра солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш жараёнида солиқ органларига солиқ тўғрисидаги қонун ҳужжатлари бузилишлари содир этилганлиги фактини тасдиқлаш учун қўшимча далиллар олиш зарур бўлган тақдирда ёки улар бўлмаганда солиқ назоратининг қўшимча тadbирларини бир ойдан ортиқ бўлмаган муддатда ўтказиш тўғрисида қарор чиқариш ваколати берилган. Яъни солиқ текширувлари ўтказиб бўлингандан сўнг яна солиқ назорати тadbирларини ўтказиш учун 1 ойлик муддат тақдим этилмоқда.

Солиқ текшируви муддатининг узунлиги солиқ тўловчининг ҳодимлари ҳамда бошқа ресурсларини асосий фаолият олиб боришдан ажратиб, солиқ текширувларини амалга оширишни таъминлашга қаратишга мажбур қилади.

Ҳали Ўзбекистон Республикасида иктисодий ислохотлар ўтказилмаган

даврдан Халқаро молия корпорацияси томонидан ўтказилган тадқиқотда корхона ҳодимлари ва ресурсларини беvosита ишлаб чиқариш фаолиятидан текширувларни ўтказиш билан боғлиқ ҳаракатларга жалб қилиниши «вақт солиғи» деган шартли тушунча билан ўлчаниб, расмий рухсат берилган текширув муддатлари қанчалик узун бўлса, компанияга тушадиган «вақт солиғи» ҳам шунчалик юқори бўлади деган хулоса чиқарилган¹.

Солиқ текширувлари муддатининг узайтирилиши, солиқ органларига такрорий солиқ аудити ўтказиш ҳуқуқининг тақдим этилиши, солиқ текширув материалларини кўриб чиқиш жараёнида солиқ назоратининг қўшимча тadbирларини ўтказиш учун муддат берилиши давлат солиқ хизмати органлари ваколатларининг ўта кенгайтилишига олиб келади ва мазкур ҳолат жойларда мансаб ваколатлари суиистеъмол қилинишига сабаб бўлади.

Учинчидан, солиқ текширувларини мувофиқлаштиришнинг мавжуд эмаслиги. Олдинги Кодекс 86-моддасига мувофиқ солиқ текширувлари тadbиркорлик субъектларининг фаолиятини текширишларни мувофиқлаштириш бўйича ваколатли орган билан келишувга кўра ўтказиладиган текширувлар ҳамда тadbиркорлик субъектларининг фаолиятини текширишларни мувофиқлаштириш бўйича ваколатли органи хабардор қилиш тартибидан ўтказиладиган текширувларга ажратилган.

Янги кодексда солиқ текширувларини амалга оширишда ваколатли орган билан келишиш бўйича ҳеч қандай қоида мавжуд эмас. Ушбу ҳужжат тасдиқланган Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 декабрдаги ЎРК-599-сон Қонуни 6-моддасида 2022 йил 1 январгача давлат солиқ хизмати органлари солиқ аудити тайинланганлиги тўғрисида республика Президенти ҳузуридаги Тadbиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вақтинчалик хабардор қилади деб белгиланган. Яъни ўтказиладиган солиқ аудити тўғрисида Бизнес омбудсман фақатгина 2022 йил 1 январгача хабардор қилинади ҳолос. Ўтказиладиган камерал солиқ текширувлари ва сайёр солиқ текширувлари тўғрисида эса хабардор қилиш шарт бўлмайди. Ҳолбуки, тadbиркорлик субъектлари фаолиятининг текширувларини мувофиқлаштириш ҳамда назорат қилувчи органлар томонидан тadbиркорлик субъектлари фаолияти текширувлари ўтказилишининг қонунийлиги устидан назоратни амалга ошириш Тadbиркорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш бўйича вақил фаолиятининг асосий вазибалари ва йўналишларидан бири ҳисобланади².

Солиқ текширувларига тadbир-

¹ «Деловая среда в Узбекистане глазами представителей малого и среднего бизнеса» Международная финансовая корпорация, 2003, ст 69.

² 2017 йил 29 августдаги «Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тadbиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вақил тўғрисида»ги ЎРК-440-сон Қонуннинг 7-моддаси.

СОЛИҚ ТЕКШИРУВЛАРИ

Хорлик субъектларида ўтказиладиган энг асосий текширув сифатида қарайдиган бўлсак, уларни ўтказишда ваколатли орган билан келишувнинг мавжуд эмаслиги тадбиркорлик субъекти бўлган солиқ тўловчиларнинг ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимояланишини сезиларли равишда па-сайттиради.

Тўртинчидан, солиқ текширувларини тайинлаш усуллари мавҳум. Янги кодексда солиқ тўловчиларни солиқ текширувлари учун танлаб олиш усуллари аниқ кўрсатилмаган. Ваҳоланки, Президентнинг 18.07.2017 йилдаги «Солиқ маъмуриятчилигини тубдан такомиллаштириш, солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларнинг йиғилувчанлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-5116-сон Фармонининг (кейинги ўринларда – ПФ-5116-сон Фармон) 2-бандида 2018 йил 1 январдан бошлаб солиқ текшируви объектларини самарали танлаб олиш учун солиққа онд ҳуқуқбузарликлар-

ни содир этиш хавфларини таҳлил қилиш, шунингдек солиқ органлари томонидан юқори ликвидли маҳсулотлар ҳақиқий ишлаб чиқариш ҳажмининг доимий ҳисоби ва назоратини амалга ошириш бўйича ихтисослаштирилган автоматлаштирилган тизим жорий этилиши назарда тутилган эди.

ПФ-5116-сон Фармон билан жорий этилиши белгиланган бундай тизим, фикримизча, Янги кодексда назарда тутилмаган. Унинг 140-моддаси 2-қисмидагина солиқ аудити солиқ тўловчиларнинг юқори даражадаги таваккалчилик тоифасига мансуб солиқ тўловчига нисбатан ўтказилади деб белгиланган. Аммо мазкур таваккалчилик (хавфлар) даражасини аниқлаш бўйича ҳеч қандай қоидалар белгиланмаган. Сайёр солиқ текширувларини тайинлашда хавфларни таҳлил қилиш усулидан фойдаланилиши тўғрисида ҳам нормалар йўқ. Натижада солиқ тўловчиларни текширув учун танлаш жараёни мавҳум бўлиб қолмоқда.

до-саноат палатасига Янги кодекс доирасида сайёр текширишларни қаммайириш ва солиқ органларининг солиқ тўловчилар билан ўзаро ҳамкорлигининг симсиз усуллари рўйхатини кенгайтирган ҳолда солиқ назорати шакллари такомиллаштириш вазифаси юқлатилган. Аммо мазкур ҳолат ҳам Янги кодексда ўз аксини топмаган.

Янги кодексда солиқ тўловчилар-

ни солиқ текширувлари учун саралаш жараёнини замонавий ахборот-коммуникация технологиялари ва илғор автоматлаштирилган таҳлил услубларини кенг жорий этиш орқали амалга ошириш нормасининг белгиланиши мазкур соҳада коррупциянинг олдини олишга ҳамда текширувлар учун саралаш жараёнининг шаффофлигини таъминлашга хизмат қилган бўлар эди.

Маълумот учун! Қозғистон Республикаси Солиқ кодекси 17-боби «Хавфларни бошқариш тизими» деб номланади ва мазкур бобда хавфлар даражалари мезонлари ҳам берилган.

Хавфларни таҳлил қилиш тизими жорий қилиниши солиқ текширувларини солиқ қонунчилигини бузаётган ёки бузиш хавфи мавжуд бўлган ҳамда солиқларни яшириш хавфи мавжуд бўлган солиқ тўловчиларни манзилли текшириш ва ўз навбатида инсофли солиқ тўловчи-

ни ортиқча асосланмаган солиқ текширувларидан ўтказишнинг олдини олади.

Мазкур масалалар солиқ текширувларини тартибга солишга қаратилган идоравий-норматив ҳужжатларда ўз аксини топади деб умид қиламиз.

Солиқ текширувларини ўтказишда солиқ органлари ходимлари ва солиқ тўловчилар ўртасида бевосита мулоқотнинг кенглиги ҳамда ахборот-коммуникация воситаларидан фойдаланиш бўйича қоидалар мавжуд эмаслиги

ПФ-5116-сон Фармон 1-бандида солиқ маъмуриятчилиги жараёнига замонавий ахборот-коммуникация технологиялари ва илғор автоматлаштирилган таҳлил услубларини кенг жорий этган ҳолда тадбиркорлик субъектларига тўғридан-тўғри мулоқотсиз электрон хизмат кўрсатишга тўлиқ ўтиш солиқ тизимини ислох этишнинг муҳим йўналишларидан бири этиб белгиланган.

Аммо Янги кодексда ушбу вази-

фани амалда рўёбга чиқаришга етарлича эътибор берилмаган. Фақатгина камерал солиқ текширувлари бевосита солиқ тўловчи билан бевосита мулоқотсиз амалга ошириладиган солиқ текшируви ҳолати. Сайёр солиқ текшируви ҳам, солиқ аудити ҳам солиқ хизмати органлари ва солиқ тўловчилар ўртасида бевосита мулоқот орқали амалга оширилади ва мазкур ҳолат коррупцияга сабаб бўладиган омиллардан ҳисобланади.

«Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида»ги Қонуннинг 20-моддасида давлат органлари ва тадбиркорлик субъектлари ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг масофавий шакллари кенг жорий этиш ижтимоий-иқтисодий ривожланиш ва тадбиркорлик соҳасида коррупциянинг олдини олишга доир чора-тадбирлардан бири этиб белгиланган.

Шунингдек, Президентнинг 2019 йил 10 июлдаги «Солиқ маъмуриятчилигини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-4389-сон қарори билан

тасдиқланган «Солиқ маъмуриятчилигини такомиллаштириш стратегиясини амалга ошириш бўйича «Йўл харитаси» 34-бандида Давлат солиқ кўмитаси, Молия вазирлиги ва Сав-

Янги кодекснинг тўғридан-тўғри амал қилувчи қонун ҳужжати бўла олмаганлиги

Президентнинг 2018 йил 29 июндаги «Ўзбекистон Республикасининг солиқ сиёсатини такомиллаштириш Концепцияси тўғрисида»ги ПФ-5468-сон Фармони 1-бандида солиқ солиш масалаларини тартибга солидиган ҳаволаки нормалар ва қонун ости ҳужжатларини максимал даражада чеклаган ҳолда, солиқ қонунчилигининг барқарорлигини ҳамда Солиқ кодекси нормаларининг тўғридан-тўғри амал қилишини таъминлаш, шу жумладан кодексда солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар ставкаларининг миқдорларини белгилаш Ўзбекистон Республикасининг солиқ сиёсатини такомиллаштириш концепциясининг асосий йўналишларидан бири эканлиги кўрсатилган. Яъни қабул қилиниши кутилган Янги кодекс тўғридан-тўғри амал қиладиган ҳужжат бўлиши зарур эди.

Шунингдек, Президентнинг 2018 йил 8 августдаги «Норма ижодкорлиги фаолиятини такомиллаштириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида»ги ПФ-5505-сон Фармонида идоравий норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни имкон қадар қискар-

тириш назарда тутилган. Аммо Янги кодекснинг солиқ текширувларини тартибга солишга қаратилган қоидалари камерал солиқ текшируви, сайёр солиқ текшируви, солиқ аудити ўтказиш бўйича низомларни, яъни идоравий ҳужжатлар қабул қилинишини назарда тутди. Ваҳоланки бу меъёрлар идоравий ҳужжатлар қабул қилмаган ҳолда тўғридан-тўғри Янги кодексда ўз аксини топиши зарур эди.

Молия вазирлиги ва Давлат солиқ кўмитасининг 2019 йил 30 декабрдаги «Юридик ва жисмоний шахсларга солиқ солиш тартибига 2020 йил 1 январдан киритилаётган ўзгаришлар тўғрисида ахборот хати» II бўлими 3-бандида Солиқ органлари томонидан солиқ текширувлари фақат Янги кодексда назарда тутилган ва уларни ўтказиш тартибини белгилайдиган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинганидан кейин ўтказилиши мумкин деб белгиланган. Аммо мазкур қоида Янги кодексда ҳам, 2019 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-599-сон Қонунда ҳам назарда тутилмаган.

Қандай бўлмасин, ҳулоса қилиб айтадиган бўлсак, Янги кодекснинг жорий этилиши ва унда юқорида қайд этилган солиқ текширувларига онд ечилмаган масалалар мавжудлиги билан боғлиқ юзага келган ҳозирги вазиятда солиқ органлари томонидан камерал солиқ текшируви, сайёр солиқ текшируви ҳамда солиқ аудити ўтказиш тўғрисидаги низомларнинг мазмунан мамлакатимизда олиб борилаётган ислохотларга мос қабул қилиниши ушбу муаммолар ҳал этилишининг ягона йўли ҳисобланади.

**И.ТўРАБОВ,
Б.НОРМАТОВ,**

Тошкент давлат юридик университети «Бизнес ҳуқуқи» кафедраси катта ўқитувчилари.

Тахририятдан: тахририят нуқтаи назари муаллифнинг фикридан фарқ қилиши мумкин.

СИРДАРЁ: ПОСТЛАР МУСТАҲКАМ ҲИМОЯДА

Бугун дунёда кечаётган глобаллашув ва иқтисодий-сиёсий интеграциялашув жараёналари мамлакатимизнинг халқаро муносабатлари ва ташқи иқтисодий фаолиятини сифат жиҳатидан янги bosқичга олиб чиқди. Дарҳақиқат, барча соҳаларда бўлгани каби, сўнгги йилларда давлат божхона хизмати органларида ҳам ўзига хос туб бурилиш, янгиланишлар даври кечмоқда. Республикада иқтисодиётни, тадбиркорликни ривожлантириш, бизнес муҳитини янада яхшилаш йўлида шиддатли ислохотлар амалга оширилипти.

Бу ислохотларда давлат божхона хизмати органларининг ҳам иштирокини жамоатчилик кўриб, кузатиб турибди. Кейинги йилларда соҳада бир қатор аниқ амалий ишларга қўл урилди-ки, тадбиркорлар илгари бундай ўзгаришларни тасаввур ҳам қила олмас эдилар. Ҳозир божхоначилар тадбиркорларнинг ҳамкори, ёрдамчиси сифатида янги қиёфада, янги имижда намоён бўлмоқда. Зеро, бу ўзгаришлар ортида етук кадрларнинг салоҳияти муҳим ўрин тутди.

Сирдарё вилояти божхона бошқармасида ҳам ўз касбини севадиган, фидойи ва жонқуяр ходимлар хизмат қилиб келмоқда. Божхона хизмати подполковниги Тохир Деҳқонов бошчилигидаги Контрабанда ва божхона қонунчилиги бузилишига қарши курашиш бўлими 2019 йил давомида жами 83 та божхона қонунбузилиш ҳолатларини аниқлаб,

умумий қиймати 2 млрд 229,6 млн сўмлик товар-моддий бойликларни ашёвий далил сифатида ушлаб қолган. Булар орасида хуфиёна йўллар билан олиб киришга уринилган пиротехника воситалари, дори воситалари, гиёҳвандлик моддалари, курол-аслаҳа ва ўқ-дорилар бор бўлиб, уларнинг келгусида жамиятга етказиши мумкин бўлган ижтимоий-иқтисодий зарари «таннархи»дан анчайин бисёр бўлар эди.

Божхона хизмати майори Акбар Аҳмедов бошчилигидаги Божхона назоратини ташкил этиш бўлими ҳам ўтган йил самарали иш натижаларини кўрсатди. Хусусан, «Авто» автоматлаштирилган ахборот дастурида 28 533 та ва «Темир йўл» автоматлаштирилган ахборот тизими дастурида 1 556 та Юкни етказиб беришни назорат қилиш китобчалари,

1 280 та Божхона кузатуви далолатномалари ва автотранспорт воситалари учун 26 976 та мажбуриятномалар расмийлаштирилиб, 4 275 та транспорт воситаси учун 467,3 млн сўмлик йиғимлар ундирилган ҳолда божхона кузатуви амалга оширилди.

Божхона хизмати майори Бекзод Турсунматов бошчилигидаги Божхона тўловлари бўлими ходимлари ва «Гулистон», «Сайхун» ва «Ховос» ТИФ божхона постлари ходимлари ҳам 2019 йилга белгиланган истиқбол режа кўрсаткичларини муваффақиятли бажаришди. Жумладан, Президентимизнинг 2018 йил 26 декабрдаги Ўзбекистоннинг 2019 йилги асосий макроеқтисодий кўрсаткичлари ҳамда 2020–2021 йилларга бюджет мўлжалларига доир ПК-4086-сон қарорига асосан ДБК томонидан 2019 йил учун белгиланган божхона

на тўловларининг тушуми бўйича 90,2 млрд сўмлик режа 107,9 млрд сўмга (119,6 фоизга) адо этилди.

Ҳозирги кунда эл-юрт қорига яраб, божхона сарҳадларида иқтисодий манфаатларимизни ҳимоя қилаётганлар орасида хотин-қизлар ҳам кўпчиликни ташкил этади. Божхона ходимлари С.Абдураззоқова, М.Бабаева, М.Раҳимзода, С.Жўраева, С.Қодирова, Р.Пирназарова ва Р.Сибгатуллина божхона органлари самарадорлигини ривожлантиришга ўзининг муносиб ҳиссаларини қўшиб келмоқдалар. 2019 йил давомида аёлларимиз томонидан умумий қиймати 138,7 млн сўмлик 71 та божхона қонунчилигининг бузилиш ҳолатлари аниқланган.

Шухрат ХАЙРУЛЛАЕВ,
Сирдарё вилояти
божхона бошқармаси бошлиғи,
божхона хизмати полковниги.

ҚОНУНБУЗАРЛИКЛАР ФОШ ЭТИЛДИ

Сайёрамизни ўраб турган атмосфера ҳимоячиси бўлмиш озон қатлами емирилишининг олдини олиш мақсадида жаҳон ҳамжамияти томонидан кенг қўламли чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Бу борада бир қатор халқаро ҳужжатлар қабул қилинган бўлиб, Ўзбекистон ҳам уларнинг бевосита иштирокчиси ҳисобланади.

«ФРЕОН»НИ ЯШИРИБ БЎЛМАДИ...

Вазирлар Маққамасининг «Озонни бузувчи моддалар ва таркибда улар бўлган маҳсулотларнинг Ўзбекистон Республикасига импортини тартибга солишни янада тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорига (9.01.2018 йилдаги 17-сон) кўра, 2018–2030 йиллар давомида озонни бузувчи моддаларнинг республикамизга импорти учун квоталар асосида амалга оширилиши қайд этилган.

Яқинда Тошкент шаҳар божхона бошқармасининг

«Арк булок» ТИФ божхона пости ходимлари мазкур талабларга зид равишда озонни бузувчи моддалар ва таркибда улар бўлган маҳсулотларни мамлакатимизга олиб кириш ҳолатини фош этишди. Хориждан келтирилган 300 дона «Фреон» товарларини божхона назоратидан ўтказиш натижасида баллоннинг устки қисмида «R134a» кўрсатилганлиги, тақдим этилган ҳужжатларда эса ушбу товарлар «R410a» билан кўрсатилганлиги божхона ходимлари эътиборини ўзига тортди ва

мазкур товарлар экспертизадан ўтказилди.

Экспертиза натижасида товарларнинг 200 донаси «R 22/ГХФУ 22» турдаги фреон эканлиги ҳамда бу турдаги товарларни мамлакатимизга олиб кириш қатъий квоталанган ҳамда Экология ва атропоф мухитни муҳофаза қилиш қўмитасининг руҳсати талаб қилиниши маълум бўлди.

Ҳозирда юқоридаги ҳолат юзасидан божхона органлари томонидан суриштирув ҳаракатлари бошлаб юборилган.

ОЛТИН «ЖИЛОЛАНДИ»

Поезд йўловчиси 103 млн сўмдан
ортиқ заргарлик буюмларини
олиб ўтмоқчи эди

Қимматбаҳо металлдан ясалган заргарлик буюмларининг яширин йўллар билан олиб ўтилишига қарши курашиш божхона органлари томонидан тизимли равишда олиб борилмоқда.

Тошкент шаҳар божхона бошқармаси «Келес» темир йўл чегара божхона пости ходимлари кўшни давлатдан кириб келган поезд йўловчиларининг юкларини белгиланган тартибда божхона кўригидан ўтказишганда хорижлик фуқаро К.А. умумий оғирлиги 6,1 кг ни ташкил этувчи турли хил тилла ва қумуш тақинчоқларни юклари орасига яшириб олиб келаётганлиги аниқланди. Маълум бўлишича, мазкур буюмларнинг умумий қиймати 103,2 млн сўмни ташкил этар экан.

Эслатиб ўтамиз, амалдаги тартибларга кўра, жисмоний шахслар республикамизга қимматбаҳо металл ва қимматбаҳо тошлардан ясалган заргарлик буюмларини 65 граммгача божхона тўловларисиз олиб киришлари мумкин.

Тошкент шаҳар божхона бошқармаси Ахборот хизмати.

<p>СОЛИҚ ВА ХАБАРЛАРИ БОЖХОНА</p> <p>Молиявий-иқтисодий, ахборот-ҳуқуқий газета</p> <p>ТАЪСИСЧИ «Norma» МЧЖ</p> <p>Газета 2018 йил 12 июнда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида рўйхатга олинган. Рўйхатдан ўтиш тартиб рақами 0040. Ҳафтада бир марта санбада кунлари чиқади.</p>	<p>Бош муҳаррир Фарҳод Собирович ҚҮРБОНБОЕВ</p>	<p>Нашр учун масъул – бош муҳаррир ўринбосари, масъул котиб Нодир Носирович АЛИМОВ</p> <p>Саҳифаловчи Наталья БАРАНОВА</p>	<p>МАНЗИЛИМИЗ: 100105, Тошкент ш., Миробод тумани, Таллимаржон кўч., 1/1 ТЕЛЕФОН/ФАКС Тахририят: (71) 200-00-90; E-mail: sbx@norma.uz, gazeta@norma.uz, web: norma.uz</p>	<p>Обуна, газеталар, китоблар, газеталарнинг электрон версияларини етказиб бериш ва харид қилиш масалалари бўйича (71) 200-00-30; «Norma» АҚТ бўйича – (71) 200-00-90; рекламани жойлаштириш бўйича (71) 231-07-81 телефон рақамларига мурожаат қилиш мумкин.</p>
--	--	--	---	---